ОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

48-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 113 (13429)
1971 оной майн 14, пятница

Сэн 2 мүнгэн

ДАЙ КАНДИДАДУУД

эй Верховно Соведтэ, БурАССР-эй Верховно Соведтэ депутадуудые дэбжүүлгэ дүүрэбэ. Һунгуулиин кампаниин үсалгатай энэ шатань ажалай ба политическэ туйлай ехэ ршон байдалда үнгэрөө.

 дээдэ зургаанда арадай һунгамал болохоор коммунизмын ришэгүй үнэн сэхэ ажалай баатарнууд, эрхимэй эрхимүүд . Коммунистнууд болон партийнабэшэ хүнүүдэй түлөө-нинтэ ажалшад нэгэн һаналтайгаар нэрлэжэ байхадаа ртияа тойрожо нягтаар жагсанхай, партиин али бүхы ээ бүхэндэ халуунаар дэмжэдэг, марксизм-ленинизмын бтэрэнхэй байһанаа эли тодоор харуулба. Парти арад хо-эдэлтэй байһаниинь баһа дахин элирбэ.
 Верховно Соведэй гү, али Буряадай АССР-эй Верховно утадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн хүн бүхэнэй намтар- үзэбэл, бултадаа партиин хэрэгтэ үнэн сэхэ, партиин , Эхэ оронойнгоо улам саашадаа һалбаран мандахын тү- хайрлангүй тэмсэхээр бэлэн, оньһон дүй дүршэл шу- габьяата ажалаараа суурхаһан, үйлэдбэриин түрүү-

эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэг- аймагай «Коммунизм» колхозой суута хонишон Гомбо-ковна Цыремпиловагай хуряангы намтартай танилсаад лай ёһотой баатар хүн байна. Нүхэр Цыремпилова рес-оо алдаршахаһаа гадна, бүхы Советскэ Союз соогоо үль- ажалаараа суурханхай. Манайда нимэл ажалые шэн ар солото ажал гэжэ нэрлэдэг ха юм. Гомбо-Сурун Гон аргаар, дүй дүршэлөөр тон баян, үүсхэл оролдолгоор шон байһанаа харуулһаар үнинэй. Һүүлэй табан жэлэй бүхэндэ 100 хонин бүриһөө алгадгүй 115 хурьга аба толгой гарзада оруулангүй, бултыень тобир тарганаар байна. Хонинной толгой бүриһөөнь 3,5—4 килограмм адаг. Эхэһээнь һалгааха үедэ хурьгадайнь шэгнүүр тол- 23—27 килограмм татадаг байха юм. Аяар 670 толгой эхэ үүһалжа байдагыень хараада абабал, наймадахи табан соо ямар ехэ хүдэлмэри хэгдэһэн болоноб! Эгээл һай- магтаалтай зүйлынь юуб гэхэдэ, нүхэр Цыремпилова дүй дүршэлые залуушуулда оролдосотойгоор дамжуу- залуушуулые ажалай түрүү дүй дүршэлдэ һургаха гэжэ оролдодог заншалтай. Зэдын аймагай ажахынуудта бүриһөө 100 гаран хурьга абаад, һайнаар түлжүүлдэг хо- олошорһониинь удхатай бшуу даа. Нүхэр Цыремпило-нь габьяае коммунис партимнай, Эхэ оромнай, арад зом- сэгнэнэ. Гомбо-Сурун Гончиковнада Социалис Ажалай зэргэ олгогдонхой. Табан жэлэйнгээ түсэб нэрэтэй түрэ- гаһэнэйнгээ түлөө Октябриин хубисхалай орденоор шаг- Мүнөө РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта гурбада- дахаар кандидат болоод байна.

 Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кан- дэбжүүлэгдэһэн, үндэр түрэлтэ хүдэлмэришэн ангиин тү- Улаан-Үдын локомотивна депогой тепловозой машинист сандр Михайлович Баранов — агууехэ ород арадай үнэн , Коммунис партиин гэшүүн, ажалдаа тон ехэ харюусал-дадаг, хэзээ бүхэндэ түрүү зэргэдэ ябадаг, үйлэдбэридэ аргануудые үргэнөөр хэрэглэдэг, коммунис ажалай удар- «Хүндэтэ түмэр замшан» гэжэ тэмдэгээр шагнагданхай. ов КПСС-эй XXIV съездын делегат байһан туладаа мүнөө идхэбэринүүд тухай хүдэлмэришэдэй дунда һонирхолтой үдые үнгэргэжэ, шэнэ табан жэлэй түсэб амжалтатайгаар түлөө тэмсэлдэ ажалшадые зоригжуулна.

эй Верховно Соведэй, БурАССР-эй Верховно Соведэй де- бжүүлэгдэһэн кандидадуудай дунда хүдэлмэришэн ангиин- таряашадайшье түлөөлэгшэд, багшанар ба врачнар, һаалишад, механизаторнууд ба жолоошод, ажахын хүтэл- ба мэргэжэлтэд—хэниинь хэн гэшэгүй арадай ажахын бэринуудта хүдэлжэ байһан эрхим хүнүүд. Эдэ хадаа һун- итгэл найдабари харюулжа, захяа заабаринуудые дүүр- найдамтай хүнүүд.

эй XXIV съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые хэлбэрншэ- үүлхын түлөө социалис мүрысөөнэй үргэнөөр дэлгэрээд бадаралтын үедэ һунгалта болохоёо байна. Манайда со- кратиин улам саашадаа һалбаран мандажа байһыень һун- лнэ.

 арадай һайндэр байһанаараа политическэ ехэ удха ша- алтын алишье талаараа амжалтатайгаар үнгэрхэнь дам- тэй дашарамдуулан, партийна, совет, профсоюзна болон организацинууд бүхы ажалшадай дунда ойлгууламжын үргэн далайсатайгаар эмхидхэхэ, XXIV съездын шиидхэ- , юһэдэхи табан жэлэй түсэб бэелүүлгэдэ шэнэ шэнэ ам- тахаар ажалшадые зоригжуулха зорилготой.

ТАБАН ЖЭЛЭЙ ДОРЮУН АЛХАМ

ТҮЛЭГ ДУНДАА

Түнхэнэйнгөө аймаг соо «Сибиряк» колхоз эгээн түрүүн тарилгадаа жэгдэрэн ороо һэн. Колхоз бүхыдөө 6000 гектарта ороохото ургамалнуудые тариха юм. Мүнөө эндэ бүхыдөө 24 сеялкэтэй найман агрегат хүдэлнэ.

Илангаяа тарилгашадай дунда Зариин отделениин механизаторнууд һайнаар хүдэлнэ. Сеялкэшэд В. С. Сороковиков, И. И. Усольцев гэгшэдэй агрегадууд халаан соогоо 40 гектар хүрэтэр тарина.

Тарихынгаа хажуугаар нэгэ доро газартаа минеральна үтэгжүүлгэ оруулна. Энэ үдэрнүүдтэ Зариин отделенидэ 305 гектар газарта аммиагай уһан оруулагдаад, шэниисэ таригдаа.

— Мүнөө жэлэймнай тарилга агротехническэ зохид һайн саг соо хэгдэжэ байна. Тарилгымнай ехэнхи хуби сэбэр паар дээрэ хэгдээ. Булта дээрэнь минеральна үтэгжүүлгэ оруулагдаха юм. 1130 гектар шэниисын тариалан дээрэһээ гектарай дунда зэргээр 15 центнерһээ доошо бэшэ ургаса хуряахаар хараалнабди, — гээд отделениие эрхилэгшэ М. Д. Бутаков хөөрэнэ.

Ш. БАЙМИНОВ.

ЭМХИТЭЙГЭЭР ЯБУУЛНА

Коммунис партиин XXIV съездын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхээр эрмэлзэһэн Прибайкалиин аймагай ажахынууд хабарайнгаа тарилгые эмхитэй һайнаар эхилһэн юм. Ороохо таряа ургуулдагаараа онсо шалгардаг «Прибайкалец» колхозой таряашад мүнөө бүхыдөө 1565 гектарта ороохото ургамалнуудые тариба. Энэнь нёдондонойхиһоо мянган гектараар ехэ. Харин аймаг дотор 2.465 гектарта таригдаа.

Мүнөө үедэ «Прибайкалец» колхозой Эрхэлигэй, Клочневскиин, Турунтаевай, Коменскиин бригаданууд хабарай тарилга илангаяа һайнаар ябана. Эдэ бригаданууд сооһоо Эрхэлигэй тракторно-таряан ажалай бригадын механизаторнууд түрүүлжэ, шэниисэ тариха даабаряа дүүргэнтэжэ байнхай. Механизаторнууд Илья Байрамов, Михаил Чанчиков, Василий Шешуков, Михаил Добрынин гэгшэд үдэр бүриингөө даабарие хододоо үлүүлэн дүүргэнэ.

Тиихэдэ «Путь к коммунизму», «Заветы Ильича» колхозуудай механизаторнууд хабарайнгаа тарилгые мүн лэ эмхитэй һайнаар ябуулжа байнхай.

П. ГРИГОРЬЕВ.

САБШАЛАНГАА ҺАЙЖАРУУЛНА

«Дружба» колхоз 2236 гектар сабшалантай юм. Энэ сабшалангаа үтэгжүүлжэ, үрэжэлыень һайжаруулхын тула колхозой мэргэжэлтэд, хүтэлбэрилэгшэд сабшалан, бэлшээри һайжаруулха тусхай лугомелиоративна отряд бүхы дүрбэн этделенидэ эмхидхэһэн, хэхэ, бүтээхэ ажалыень тодорхойлжо үгэһэн юм.

КПСС-эй Буряадай обкомой, Министрнүүдэй Соведэй тогтоолоор сабшалан, бэлшээри һайжаруулха габшагай хоёр һарын соносхогдохотой адли дурсагдагша ажахын луговодууд лугомелиоративна отрядтайгаа хамта наг шэбхэ гаргажа, минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа эхилһэн бэлэй.

— Колхозоймнай лугомелиоративна отрядайхид энэ соносхогдоһон хоёр һарын туршада 8 мянга гаран тонно үтэг шэбхэ зөөжэ гаргаха түсэбтэй юм. Теэд хараалагдаһан даабаряа дүүргэхэ яһала аргатай. Отрядтань шэбхэ зөөжэ тарааха тэргэтэй «Беларусь» түхэлэй тракторнууд, шэбхэ онгилхо, ашаха түхеэрэлгэтэй бульдозер даалгагданхай, — гээд главна агроном Галина Александровна Кузнецова мэдүүлнэ.

Хэрбээ урданда энэ колхозой луговодууд бүхы сабшалангайнгаа гектар бүриһөө дунда зэргээр 13—15 центнер үбһэ хуряадаг байһан һаа, мүнөө 17 центнертэ хүргэжэ, бүхыдөө 38 мянган центнер үбһэ һурилхөөр хараална. Теэд энэ түсэбөө саг болзортонь бэелүүлхын тула гансашье наг шэбхэ зөөжэ тарааха бэшэ, мүн 300 гектарта минеральна үтэгжүүлгэ оруулжа, 200 гектарта үтэг хэхээр түсэблэнхэй. Тиихэдэ 250 гектар сабшалангай хүрьһыень соолохо, хүбхэнтэһэн газарта дисктэй борнойгоор һайса борнойлоод, хяаг, хүсы ногооной үрэһэ тарихаар хараална.

Һүүлэй жэлнүүдтэ тус колхозой луговодууд сабшалан дээрээ түхэреэн жэлэй туршада ажалладаг болонхой. Тиимэһээнь һубаг ханаабуудынь, хаалта боолтонуудынь саг соогоо заһабарилагдажа, балгашье уһан хиидэ алдагданагүй.

— Юрэдөө юу хэлэхэб. Мүнөө сабшалан дээрээ таһалгаряагүй ажаллажа, гол горхоной урдахаһаа урид ехэ юумэ хэжэ абаабди. Бүхы ажалаа бүтээжэ дүүргээ һэмди. Энэ жэлһээ түлбэримнайшье, социалис мүрысөөнэй гурим нилээд хубилгагданхай, — гэжэ үнпнэй луговод Д. С. Гарматаров хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье колхозой лугомелиоративна отряд, звенонуудай, луговодуудай дунда социалис мүрысөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. 10—10 үдэрэй үнгэрэмсөөр мүрысөөнэйнь дүн согсологдожо, ахин гарагшадынь урмашуулагдана. Гадна намартаа үбһэнэй хуряагдаад байхада үшөө нэмэлтэ түлбэри үгтэхөөр хараалагданхай юм.

Дурсагдагша ажахын хоёрдохи отделениин луговодууд габшагай хоёр һарын соносхогдохоһоо хойшо 2500 тонно шэбхэ зөөжэ тараагаа. Тиихэдэ нэгэдэхи отделениин луговодууд бүришье һаа эмхитэйгээр ажаллана гэжэ тэмдэглэлтэй. Һүүлэй дүнгөөр эдэнэр колхоз дотороо эрхимлэжэ, наг шэбхэ зөөхэ, һубаг ханаабуудаа заһабарилха даалгабаряа уридшалан дүүргэнэ.

Гадна колхозойнь механизаторнууд олон жэлэй ногоо тариха луговод А. Жарниковай даажа абаһан 65 гектар сабшаланда минеральна үтэгжүүлгэ оруулха даабаряа болзорһоонь урид дүүргэнхэй.

— Мүнөө үедэ ажахымнай луговодууд наг шэбхэ зөөжэ тарааха, минеральна үтэгжүүлгэ оруулха хүдэлмэреэ дүүргэнтэжэ, сабшалангаа ундалуулха халуун хаһадаа түлэг оронхой. Иигээд лэ луговодуудаймнай ажал улам эршэдэжэ, бүһэсөө ногоон долгилхол байха,— гээд колхозой түрүүлэгшэ И. Агафонов мэдүүлээ һэн.

Вл. ЖИГЖИТОВ,
Хяагта.

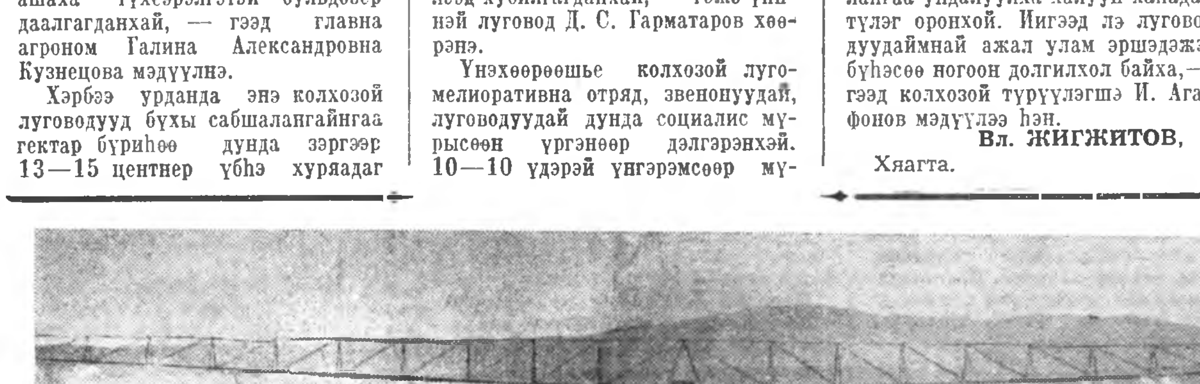

ЗУРАГ ДЭЭРЭ Мухар-Шэбэрэй аймагай Түгнын уужам талада харахада арбаад уһа сасадаг установкын тарянай газар уһалжа харгын хоёр талада хайшаашье байхыень үглөөнэй наранһаа үдэшын боро хараан болотор харагдана.
С. БАЛДУЕВАЙ фото.

ДЕПУТАДТА КАНДИДАДУУД БҮРИДХЭЛДЭ АБТАБА

Союзна республикануудай Верховно Соведүүдтэ һунгаха һунгуулиин кампани улам үргэн далайсатай боложо байнхай. Партиингаа хараа түсэбые нэрэтэй солотойгоор бэелүүлхэ хүсэлөө элирхэйлэн мэдүүлжэ, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдээр зоригжонги совет хүнүүд һунгалтын гайхамшагта үдэрые угтажа байна. Һунгалтада бэлэдхэхэ шэнэ, шухала шата майн 12-то эхилбэ: Һунгуулиин окружной комиссинууд депутадта кандидадуудые бүридхэлдөө абажа эхилбэ.

РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгалта үнгэргэхэ һунгуулиин Бауманска окружной комиссиин заседани ехэ эдэбхи үүсхэлэй оршон байдалда Москвада болобо.

Ленинэй агууехэ хэрэгтэ манай алдарта Коммунис партиин, хэрэгтэ хизааргүйгөөр бэеэ үгэнги, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэхын түлөө эдэбхитэй тэмсэхээр бэлэн совет арадай нэрэ түрэтэй хүбүүд, басагадые РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадуудаар манай республикын бүхы областьнуудай ба хизаарнуудай түрүү предприятинууд ба эмхи зургаануудай, совхозууд ба колхозуудай коллективүүд дэбжүүлээ һэн гэжэ тэрэ нүхэр хэлэбэ.

Тоололго-шэнжэлэлгын машинануудай заводой, автотракторна электроаппаратурын 2-дохи заводой, Москвагай эдеэ хоолой комбинадай хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй ба алба хаагшадай, Москвагай Бауманай нэрэмжэтэ техническэ дээдэ һургуулиин профессорнүүдэй, багшанарай хүдэлмэришэдэй, алба хаагшадай, аспирантнуудай ба студентнүүдэй, электромеханикын Бүхэсоюзна научно-шэнжэлэлгын институдай научна, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, хүдэлмэришэд ба алба хаагшадай суглаануудһаа РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадуудаар КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь Л. И. Брежневые дэбжүүлһэн тухай документнүүд Москва городой һунгуулиин Бауманска округой һунгуулиин окружной комиссида ороһон байна.

Леонид Ильич Брежнев Москвагай, мүн Россин Федерациин хизаарнууд ба областьнуудай олон тоото суглаанууд дээрэ РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн байгаа. Манай Бауманска һунгуулиин округһоо депутадаар һунгагдаха зүбшөөлөө нүхэр Л. И. Брежневэй үгэһыень һунгуулиин окружной комиссинуудта хандаһан нэмэл бэшэг газетэһээ уншажа мэдэхэдээ ехээр баясабабди гэжэ оратор хэлэбэ.

Һунгалтын урда тээхи окружной зүблөөнэй түрүүлэгшэ, Москвагай Бауманай нэрэмжэтэ техническэ дээдэ һургуулиин ректор, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Г. А. Николаев тэрэнэй һүүлээр үгэ хэлэжэ, һунгуулиин Бауманска округһоо РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар нүхэр Л. И. Брежневые бүридхэлдэ абаха гэһэн дурадхал оруулба.

Өөһэдынгөө коллективүүдэй үмэнэһөө үгэ хэлэһэн тоололго-шэнжэлэлгын машинануудай заводой слесарь-механик, Социалис Ажалай Герой Б. С. Егоров болон бусад тэрэ дурадхалыень дэмжэбэ.

Москва городой һунгуулиин **Бауманска** округһоо РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь **Леонид Ильич Брежневые** бүридхэлдэ абаха гэһэн тогтоол нэгэн дуугаар абтана.

Нииислэл хотын һунгуулиин Ленинградска округой һунгуулиин окружной комиссиин заседани болобо. Москвагай конструкторска нэгэ бюрогой хүтэлбэрилэгшэ В. П. Чижов тэрэ заседаниие нээхэ зуураа, иигэжэ хэлэбэ:

— Союзна республиканудай Верховно Соведүүдтэ һунгалта үнгэргэхэ һунгуулиин окружной комиссинуудта хандаһан нэмэл бэшэгтэй мүнөөдэр танилсахадаа, сэдьхэл зүрхэеэ ехээр ханабабди. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный һунгуулиин Ленинградска округһоо РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаха зүбшөөлөө үгэһыень мэдэхэдээ, ехээр баясабабди.

Һунгуулиин Ленинградска округһоо РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Н. В. Подгорные бүридхэлдэ абаха гэһэн дурадхал комиссиин түрүүлэгшэ оруулна. Үгэ хэлэһэн ораторнууд тэрэ дурадхалыень нэгэн һаналтайгаар дэмжэһэн байна. КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ **Николай Викторович Подгорный** һунгуулиин Ленинградска округһоо РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар тус комиссиин тогтоолоор бүридхэлдэ абтаба.

РСФСР-эй Верховно Соведтэ һунгалта үнгэргэхэ нииислэл хотын һунгуулиин Фрунзенска округой һунгуулиин окружной комиссиин заседани болобо.

Окружной комиссиин түрүүлэгшэ, Москвагай часай хоёрдохи заводой слесарь В. Н. Сибиряков заседаниие нээһэн байна. Союзна республиканудай Верховно Соведүүдтэ һунгалта үнгэргэхэ һунгуулиин окружной комиссинуудта хандаһан нэмэл бэшэгтэй округой бүхы һунгагшад анхаралтайгаар танилсажа, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгинай һунгуулиин Фрунзенска округһоо һунгагдаха зүбшөөлөө үгэһыень мэдэжэ, ехээр баясаба. Һунгуулиин Фрунзенска округһоо РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар А. Н. Косыгиниие бүридхэлдэ абаха гэжэ тэрэ нүхэр дурадхаба.

Москва городой һунгуулиин Фрунзенска округһоо РСФСР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Алексей Николаевич Косыгиниие** бүридхэлдэ абаха гэһэн тогтоол нэгэн дуугаар абтаба. (ТАСС).

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

М. П. МУСОРГСКИИН НЭРЭМЖЭТЭ УРААЛАЙ ГҮРЭНЭЙ КОНСЕРВАТОРИИН БАГШАНАРТА БУРЯАДАЙ АССР-эй ИСКУССТВЫН ГАБЬЯАТА АЖАЛ ЯБУУЛАГША ГЭҺЭН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Республикада эрхим мэргэжэлтэй композиторнуудые, дуушад болон хүгжэмшэдые бэлэдхэхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь түлөө **Буряадай АССР-эй искусствын Габьяата ажал ябуулагша** гэһэн нэрэ зэргэ иимэ хүнүүдтэ олгохо гэбэл:

Гибалин Борис Дмитриевичтэ—М. П. Мусоргскиин нэрэмжэтэ Ураалай гүрэнэй консерваториин ректор.

Щелокова Зоя Васильевнада—М. П. Мусоргскиин нэрэмжэтэ Ураалай гүрэнэй консерваториин багша.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.
Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1971 оной майн 12.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

НҮХЭР М. Е. МОХОСОЕВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ ХҮНДЭЛЭЛЭЙ ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Республикын хүдөө ажахын органуудта олон жэлдэ оролдосотой һайнаар хүдэлмэрилһэнэйнь түлөө ба түрэһөөр 55 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан тусхай пенсионер **Мохосоев** Молонтой Ефимовичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй **Хүндэлэлэй грамотаар** шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Б. СЕМЕНОВ.
Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.
Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1971 оной майн 12.

Л. И. Брежнев Тбилиси ерэбэ

ЦК-гай Генеральна сек- **И. Брежнев** Грузиин партиин, Грузиин ССР-эй ойн һайндэртэ байлсахаар Тбилиси ерэбэ.
 дээрэ нүхэр **Л. И. Брежнев, Д. А. Кунаев, П. Е. Шелест, Машеров, В. П. Мжаванадзе, Ш. Р. Рашидов,** Грузиин ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ **Г. С. Дзоценидзе,** Грузиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ **Г. Д. Джавахишвили,** Союзна республиканудай коммунис партинуудай ЦК-гай нэгэдэхи секретарьнар болон бусад угтаба.

(ТАСС).

13 ИЮНЬ

РСФСР-эй, БурАССР-эй Верховно Соведүүдэй, гагай Соведүүдэй һунгалта

УДЭ. Железнодорожно лаанай эхилхэһээ холо дэлмэришэд, инженерно- мэргэжэлтэд, алба сугларба. Тэдэнэр энэ аснодонско һунгуулиин ругһоо Буряадай АССР- вно Соведэй депутадта ар авиазаводойнгоо гаг- Людмила Васильевна е дэбжүүлээ. Ендэртэ гараһан партийна бюро- тарь Александр Петрович Протасова тухай иимэ хэлээ.

мила Васильевна Протасовые бидэ һайн мэдэнэбди. Ма- о арбан зургаан жэлэй таһалгаряагүй хүдэлхэ ажал һайн талаһаа бэеэ Халаанайнгаа даабарие үүлэн дүүргэдэг, ниитын дэ эдэбхитэйгээр хабаа- . Эхэнэрнүүдэй соведэй

ПАРТИ БОЛОН АРАДАЙ БАТА НЭГЭДЭЛ

гэшүүн, түрэлхидэй комитедэй түрүүлэгшэ юм. Иимэ жэшээтэ һайн хүнниие депутадта кандидадаар дэбжүүлжэ байхадаа, би үнэн зүрхэнһөө урмашанаб.

Һүүлээрнь хойно хойноһоо бодожо үгэ абаһан цехэй мастер Е. Неделя, гагнууршад А. Абушеев, З. Афанасьева гэгшэд үнэн зүрхэнһөө энэ дурадхалыень дэмжэжэ байһанаа мэдүүлһэн байна.

Сугларагшад Краснодонско һунгуулиин 26-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Л. В. Протасовае дэбжүүлхэ гэһэн тогтоол абаба.

Ц. ХАМАЕВ.

РЕСПУБЛИКЫН ДЭЭДЭ ЗУРГААНДА ЭРХИМЭЙ ЭРХИМҮҮД ДЭБЖҮҮЛЭГДЭЭ

ХЯАГТА. Аймагай предприяти болон колхоз, совхозуудаар һунгалтын урда тээхи суглаанууд үнгэргэгдэнэ. КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдээр зоригжоһон ажалшад коллектив бүхэн өөһэдынгөө урда табигдаһан шэнэ табан жэлэй түрүүшын жэлэй даабарие амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө шармайн оролдоно.

Иимэ габшагай ажалай оршон байдалда болоһон эдэ суглаанууд эдэбхи үүсхэлэй үндэр хэмжээндэ үнгэрнэ.

Хяагтын трикотаж нэхэлгын фабрикын хүдэлмэришэд, инженер, технигүүд болон алба хаагшад өөһэдынгөө хамтын суглаан дээрэ Хяагта хотын Слободын һунгуулиин 99-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар фабрикынгаа эрхим хүдэлмэришэн **Степанида Трифоновна Брылевае** дэбжүүлхэ гэжэ нэрлэһэн байна. Залуу энэ хүдэлмэришэн 1966 ондо Харанхын ГПТУ дүүргээ. Тэрэ гэһэнһээ хойшо тус фабрикада ажаллана. Мэргэжэлээ улам дээшэлүүлэн, үйлэдбэри дээрээ ажалай үльгэр жэшээ харуулдаг. ВЛКСМ-эй гэшүүн, олониитын хүдэлмэридэ урагшатай оролдодог. Энэ манай эрхим түлөөлэгшэ республикын засаг түрын дээдын зургаанда, дэбжүүлэн һунгагшадай үзүүлһэн найдабарие харюулжа шадахань лабтай гэжэ фабрикын цехэй начальник Т. Г. Глухарева мэдүүлһэн байна. Тэрэнэй хэлэһэн үгыень суг хүдэлдэг нүхэдынь — Н. Доржиева, А. Москвитина болон бусад халуунаар дэмжэбэд.

* * *

«Родина» колхозой ажалшад колхозойнгоо түрүүлэгшэ **Иван Романович Агафоновые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Тамирай һунгуулиин 103-дахи округһоо һунгагдахаар дэбжүүлбэ. Суглаан дээрэ 11 хүн үгэ хэлээ. Колхозой хуушанай механизатор Я. Г. Капустин: «Би энэ колхоздо 15 жэл соо механизатораар ажалланаб. Бүхы энэ үе соо нүхэр И. Р. Агафоновтой хамта хүдэлөөб. Ажалшадта анхарал һайтай, эдэбхи ехэтэй хүтэлбэрилэгшэ юм. Колхознай аймаг, республика соогоо түрүү зэргэдэ гаранхай. 1970 оной ажалай дүнгөөр РСФСР-эй болон республикынгаа дээдэ органуудай дамжуулгын Улаан тугуудта хүртэнхэйбди» гэжэ мэдүүлбэ. Я. Г. Капустинай тэрэ дурадхалые суглаанда хабаадагшад баяртайгаар һайшаан угтаба.

* * *

Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой гэшүүд хамтынгаа суглаан дээрэ Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Хүдэриин һунгуулиин 102-дохи округһоо Буркоопсоюзай правлениин түрүүлэгшэ **Андрей Абогоевич Именохоевые** нэгэн дуугаар дэбжүүлбэ.

Андрей Абогоевич Именохоевые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэ гэһэн Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой гешүүдэй үүсхэһэн дурадхалые Хүдэриин дунда һургуулиин багшанарай коллектив һайшаан дэмжэбэ.

ХЯАГТА. Майн 11-нэй үдэр түмэр замай Наушки станциин хүдэлмэришэдэй тосхоной ажалшадай хамтын суглаан болобо.

Суглаае Наушки станциин партийна комитедэй секретарь Г. Н. Булин нээжэ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадые дэбжүүлхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэхэ байһан тухай хөөрэжэ үгөө. Удаань Наушки станциин хүдэлмэрилэгшэ В. В. Лукачев үгэ абажа, Хяагтын адагай һунгуулиин 100-дахи округһоо республикын Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй Хяагтын райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Евлампий Федорович Елизовые** дэбжүүлхэ һанамжаяа дурадхаба. Тэрэ дурадхалыень тус станциин хүдэлмэрилэгшэд А. В. Суконкин, Е. Н. Угрюмов, З. С. Герасимова гэгшэд дэмжэжэ үгэ хэлэһэн байна. Суглаанда хабаадагшад Е. Ф. Елизовэй кандидатурые нэгэн һаналаар һайшааһан тогтоол батлан абаба.

Шулуутайн леспромхозой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад Брянска һунгуулиин 65-дахи округһоо Шулуутайн леспромхозой бага комплексно бригадын бригадир **Соколов Николай Филиппович**ые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэ гэһэн тогтоол нэгэн дуугаар батлан абаба.

* * *

Загарайн аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой колхозниигууд, мүн Ташаланай дунда һургуулиин багшанар болон техническэ хүдэлмэрилэгшэд XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һүһаалиин 1-дэхи фермын һаалишан **Матвеева Зинаида Никитична** гэгшые Дээдэ-Элхиин һунгуулиин 66-дахи округһоо республикын Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлбэд.

* * *

Онохойн модо буулгадаг комбинадай коллектив Онохойн һунгуулиин 71-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Онохойн модо буулгадаг комбинадай модо хюрөөдэдэг цехэй станочница **Баяндуева Валентина Шанаевнае** дэбжүүлхэ гэһэн шиидхэбэри батлан абаба.

* * *

«Забайкаллес» комбинадай начальник **Корсблев Аркадий Иванович**ые республикын дээдэ органой депутадта кандидат болгон Горхоной һунгуулиин 68-дахи округһоо дэбжүүлхэ гэһэн тогтоол Горхоной леспромхозой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд ба алба хаагшад хамтын суглаан дээрээ нэгэн дуугаар батлан абаа.

* * *

Хандагатайн леспромхозой хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад хамтын суглаан дээрээ Новоилькинскэ һунгуулиин 69-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар республикын худалдаа наймаанай министр **Хабалов Михаил Михайлович**ые дэбжүүлхэ гэһэн тогтоол батлан абаба.

* * *

Загарайн карьероуправлениин, «Бурводстройн» ПМК-гай хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшадай һунгалтын урда тээхи хамтын суглаан боложо, Загарайн һунгуулиин 64-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар республикын финансын министр **Ендонов Чимит Вампилович**ые дэбжүүлхэ гэһэн тогтоол нэгэн дуугаар батлан абаһан байна.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта).

РЕСПУБЛИКЫН ДЭЭДЭ ЗУРГААНДА ЭРХИМЭЙ ЭРХИМҮҮД ДЭБЖҮҮЛЭГДЭЭ

(Үргэлжэлэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта)

Улаан-Үдын аймагай Тарбагатаин, Хүйтэнэй һунгуулиин 131-дэхи, 133-дахи округуудһаа республикын Верховно Соведэй депутадта кандидадуудые дэбжүүлгэдэ зорюулагдаһан һунгалтын урда тээхи суглаанууд боложо дүүрэбэ.

Хүйтэнэй һунгуулиин 133-дахи округһоо депутадта кандидадые дэбжүүлгэдэ зорюулагдаһан суглаан «Искра» колхозой бригаданuудта болоһон байна. Тус ажахын тракторно-тариан ажалай хоёрдохи бригадын тоо бүридхэгшэ И. В. Мясников түрүүлэн үгэ хэлэхэдээ, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар республикын арадай хиналтын комитедэй түрүүлэгшэ **Иван Давыдович Черняковой** нэрые нэрэлхэдэнь эндэ суглараһан һунгагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

* * *

Тарбагатайн һунгуулиин округто ородог «Маяк» колхозой бригада, отарануудаар һунгалтын урда тээхи суглаанууд болоо. Һунгуулиин 131-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадые дэбжүүлхэ асуудалай гарахада:

— Өөрынгөө колхозой эрхим тракторист **Федот Моисеевич Малютинние** депутадта кандидадаар дэбжүүлхыемни зүбшөөгыт, — гэжэ Бурнашевско отделение эрхилэгшэ М. Ф. Михалев дурадхаба.

Удаань үгэ хэлэһэн Бурнашевско эхин һургуулиин директор В. Н. Дорофеева, бригадын тоо бүридхэгшэ Д. Л. Михалев, ажахын агроном П. В. Михалев болон бусад тус дурадхалые дэмжэһэн байха юм.

●

Балахта тосхоной клуб соо эндэхи «Коммунизм» колхозой гэшүүдэй хамтын суглаан боложо, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадые дэбжүүлхэ асуудал зүбшэн хэлсэгдээ.

Ажахын ветфельдшер Е. Д. Мандагаев үгэ абажа, колхозойнгоо эгээл үнинэй малшан, нютагтаа хүндэтэй хүн Жамса Тулаевич Унжуевые Ахын һунгуулиин 109-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхые уряалһан байна. Энэ хүнэй ажабайдал, ажалай намтар тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

Нүхэр Унжуевай кандидатурые һайшаан дэмжэжэ, колхозой бухгалтер С. Ж. Молонов, үнинэй малшан С. Ш. Галсанов гэгшэд зүрхэнэй халуун үгэнүүдые хэлэһэн байна.

Тиигэжэ Ахын һунгуулиин 109-дэхи округһоо БурАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар **Жамса Тулаевич Унжуевые** дэбжүүлхэ гэжэ эдэ коллективүүдэй суглаанууд дээрэ нэгэн һаналтайгаар шиидхэгдээ.

Д. ОШОРОВ.

* * *

ЗАХААМИН. Аймагай колхоз, совхозуудаар, промышленна предприяти болон эмхи зургаануудаар һунгалтын урда тээхи ажалшадай суглаанууд политическэ ехэхэн дэбжэлтын оршон байдалда боложо, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар эрхимэй эрхимүүд дэбжүүлэгдэбэ.

Зэдын вольфрам - молибденэй комбинадай управлениин инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд болон алба хаагшад, Захааминай автотранспортна предприятиин хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, алба хаагшад өөһэдынгөө суглаанууд дээрэ Захааминай центральна һунгуулиин 73-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Зэдын комбинадай директор нүхэр **Гармажап Бальжанович Банровые** дэбжүүлбэ.

* * *

Захааминай заводской һунгуулиин 74-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Холтосон рудингай проходчигуудай бригадир нүхэр **Виктор Иванович Титов** тус руднигай хүдэлмэришэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, алба хаагшадай хамтын суглаан дээрэ дэбжүүлэгдэбэ.

Далахайн совхозой хүдэлмэришэд, алба хаагшад, мэргэжэлтэд, мүн «Дружба» колхозой колхозникгууд һунгалтын урда тээхи суглаанууд дээрээ Санагын һунгуулиин 75-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар «Буряад үнэн» газетын редактор нүхэр **Циден Цибудеевич Цибудеевые** нэрлэбэ.

* * *

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **Цырен Будаевич Эрдынеев** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Цакирай һунгуулиин 76-дахи округһоо «Коммунизмын зам» колхозой колхознигуудай, Цакирай дунда һургуулиин багшанарай, техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй хамтын суглаан дээрэ дэбжүүлэгдэһэн байна.

XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой колхознигуудай, «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй районно отделениин хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, алба хаагшадай суглаан боложо, Михайловскын һунгуулиин 77-дохи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй Захааминай райкомой нэгэдэхи секретарь нүхэр **Николай Батович Михеев** дэбжүүлэгдэбэ.

* * *

Баянголой һунгуулиин 78-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Баянголой совхозой гүүртын бригадир нүхэр **Ринчин Сосоровна Шагжиева** тус совхозой хүдэлмэришэдэй, мэргэжэлтэдэй, алба хаагшадай суглаан дээрэ дэбжүүлэгдээ.

* * *

ЯРУУНА. Нарһатын һунгуулиин 60-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Забайкальска сэрэгэй округой командалагшын нэгэдэхи орлогшо генерал-лейтенант нүхэр **Яков Анисимович Гугняк** Нарһатын ба «Юбилейный» совхозуудай хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэдэй суглаан дээрэ дэбжүүлэгдэһэн байна.

«Комсомольский» совхозой хүдэлмэришэд, мэргэжэлтэд өөһэдынгөө суглаан дээрэ Витимэй һунгуулиин 63-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар совхозойнгоо директор нүхэр **Виктор Улаханович Дархановые** дэбжүүлбэ.

●

БАРГАЖАН. Баргажанай леспромхозой модо бэлэдхэгшэдэй, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй, алба хаагшадай суглаан боложо, Байгалай һунгуулиин 43-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Лебяжиин модо бэлэдхэлгын пунктын тракторист **Пётр Яковлевич Юринскиие** нэгэн дуугаар дэбжүүлбэ.

Баргажанай леспромхоздо арбаад жэлэй туршада таһалгаряагүй трактористаар хүдэлмэрилжэ байһан Пётр Юринский даалгагдаһан ажалдаа харюусалга ехэтэйгээр хандадаг байхаһаа гадна, шэнэ онол аргануудые үргэнөөр нэбтэрүүлжэ, ажалайнгаа бүтээсэ улам дээшэлүүлхые эрмэлзэдэг заншалтай. Энээнэйнгээ ашаар Пётр Яковлевич һүүлэй жэлнүүдтэ даабаряа холо үлүүлэн дүүргэжэ, суг хүдэлдэг нүхэдэйнгөө дунда нилээд хүндэтэй болоһон намтартай.

* * *

Баргажанай совхозой ажалшадай һунгалтын урда тээхи суглаан һая болобо. Тус суглаан дээрэ эгээн түрүүлэн үгэ хэлэһэн совхозой хүдэлмэришэдэй комитедэй түрүүлэгшэ Д. И. Ветошкин Үүрэгэй һунгуулиин 44-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар республикын Уһанай ажахын ба мелиорациин министр **Владимир Георгиевич Большаковые** дэбжүүлхэ гэһэн дурадхал оруулаа.

Суглаанда хабаадалсагшад Үүрэгэй һунгуулиин 44-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар Владимир Георгиевич Большаковые дэбжүүлхэ гэһэн тогтоол нэгэн дуугаар баталан абаба.

* * *

Үдын забһарлалгын үедэ Сэлэнгын модо ашалга зөөлгын баазын клуб соо хүн зон багтахысаа сугларааад байба. Тэндэхи хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд, Ильинкэ тосхоной дунда һургуулиин багшанар, хамта 750 хүнэй хабаадалгатай хамтын суглаан болоо.

Эгээн түрүүлэн эндэхи баазын модоной цехэй начальник В. Н. Хлызов, Ильинскэ һунгуулиин 113-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй Прибайкалиин райкомой нэгэдэхи секретарь Николай Ефимович Шелковниковые дэбжүүлхэ дурадхал оруулба.

Тэрэниие рамщик Н. Ф. Климчук, хүдэлмэришэн нүхэр Матвеевский болон бусад бүрин һайшаан дэмжэжэ байһанаа мэдүүлээ.

Удаань суглаанда хабаадагшад Ильинскэ һунгуулиин 113-дахи округһоо **Николай Ефимович Шелковниковые** БурАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэ гэжэ нэгэн дуугаар шиидхэһэн байна.

Мүн тэрэ наратай дулаахан үдэр Таловскын түмэр-бетоной зүйлнүүдые бүтээдэг комбинадай ехэ хашаа соо хэдэн зуун хүнэй хабаадалгатай суглаан болоо. Парткомой секретарь И. Л. Палкин һунгагшадай суглаа нээжэ, комбинадай директор В. П. Середкиндо үгэ үгэбэ.

— Манай Таловскын һунгуулиин округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар комбинадайнгаа арматурай цехэй станочник Лидия Тимофеевна Гуржейе дэбжүүлнэб. — гэжэ тэрэ дурадхаба.

Лидия Гуржей наһаар залуушье һаа, комбинат соогоо түрүү, ажалша бэрхэ хүнүүдэй нэгэн юм. Ажалһаа һамшангүй арбадахи класс дүүргээд, гол мэргэжэлээ саг үргэлжэ дээшэлүүлнэ. Һайнаар хүдэлһэнэйнгөө түлөө агууехэ Ленинэй 100 жэлэй ойн медальда хүртөө, мүн нютагайнгаа сельскэ Соведэй депутадаар һунгагданхай.

Таловска һунгуулиин 114-дэхи округһоо республикын Верховно Соведэй депутадта кандидадаар **Лидия Тимофеевна Гуржейе** дэбжүүлхэ гэжэ сугларагшад суглаанайнгаа тогтоол соо нэгэн дуугаар баталба.

Н. СОМСОНОВА,
КПСС-эй Прибайкалиин райкомой таһагые даагша.

●

Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй суглаан үнгэрөө. Суглаан дээрэ эхин үгэ хэлэһэн колхозой түрүүлэгшэ Р. С. Бадмаев республикынгаа Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй обкомой секретарь Александр Алексеевич Бадиевые дэбжүүлээ. Олон жэлдэ аймаг дотор, мүн КПСС-эй обкомдо хүдэлхэ зуураа нүхэр Бадиев олониитын хэрэгтэ эдэбхитэйгээр хандадаг, шадабаритай эмхидхэгшэ байһанаа харуулаа.

Р. Бадмаевай дурадхалые суглаанда хабаадагшад нэгэн дуугаар дэмжэжэ, Тохойн һунгуулиин 118-дахи округһоо БурАССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй обкомой секретарь **Александр Алексеевич Бадиевые** дэбжүүлхэ гэһэн шиидхэбэри абаа.

* * *

Тэрэшэлэн Ноёхоной XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һунгагшадай хамтын суглаан боложо, тэндэ эгээн түрүүлэн үгэ абаһан суута комбайнер Д. Н. Жимбеев Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар колхозойнгоо түрүүлэгшэ Петр Цырендашиевич Хайдаповые дурадхаба. Тэрэнэй һанамжые һаалишан Н. Биликтуева, ахалагша хонишон Д. Будаева болон бусад дэмжэһэн байна. Тиигэжэ колхозой хамтын суглаанда хабаадагшад Жаргалантын һунгуулиин 120-дохи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **Петр Цырендашиевич Хайдаповые** дэбжүүлхэ гэһэн шиидхэбэри нэгэн дуугаар абаһан байна.

Г. САБЖАЕВ,
аймагай «Улаан Сэлэнгэ» газетын редактор.

●

КАБАНСК. Байгалай модоной баазын хүдэлмэришэд улаан булан соогоо суглаа үнгэргэхэдөө, Выдринскэ һунгуулиин 90-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадые дэбжүүлбэ.

Модо хюрөөдэдэг цехэй начальник Владимир Иванович Димов үгэ абахадаа, модо хюрөөдэдэг пилорамада хүдэлдэг Надежда Фёдоровна Жихерева гэгшые республикынгаа засаг түрын дээдын зургаанда дэбжүүлхэ гэһэн дурадхал оруулба.

— Надежда Фёдоровна Жихерева үшөөл залуу, Гэбэшье габшагай бэрхээр хүдэлдэгөөрөө олондо мэдээжэ болоһон түрүү хүдэлмэришэдэймнай нэгэниинь болоно. Найман жэлэй туршада модо хюрөөдэлгын цехтэ ажаллажа, нилээд дүй дүршэлтэй, һайн мэргэжэлтэй болоһон хүн. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулан абаһан уялгаа амжалтатайгаар дүүргэжэ, ленинскэ ойн баярай дурасхаалта медаляар шагнагдаһан байна.

Модо хюрөөдэдэг цехэй эрхим хүдэлмэришэн **Н. Ф. Жихереваe** Выдринскэ һунгуулиин 90-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар дэбжүүлхэ гэһэн шиидхэбэри суглаанда хабаадагшад нэгэн дуугаар дэмжэбэ.

Манай корр.

●

УЛААН-ҮДЭ. Железнодорожно район. Хүдэлмэришэд, инженерно-техническэ мэргэжэлтэд болон алба хаагшад һунгалтын урда тээхи суглаандаа сугларба. Түрүүлжэ үгэ абаһан үйлэдбэриин мастер Михаил Тимофеевич Мищенко Гарнаевскэ һунгуулиин 25-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар авиазаводойнгоо маляр Лариса Васильевна Маханчеевые дэбжүүлхэ гэһэн дурадхал оруулаа. Нүхэр Маханчеева жэшээтэ һайнаар хүдэлдэг комсомол басаган юм. Ниитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг, үетэн нүхэдтөө хододоо үльгэр жэшээ харуулжа ябадаг. Энэ дурадхалыень үгэ хэлэһэн электрик С. Герасимов, моторист И. Трусов, цехэй комсорг В. Сесин гэгшэд халуунаар дэмжээ.

Сугларагшад Гарнаевска һунгуулиин 25-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар **Л. В. Маханчеевае** дэбжүүлхэ гэһэн тогтоол абаа.

А. БЕЛОУСОВА.

* * *

Буряадай хүдөө ажахын институдай зал соо профессорнууд, багшанар, техническэ - хүдэлмэрилэгшэд олоороо сугларба. Нэн түрүүлжэ профессор нүхэр Суетин үгэ абажа, Горьковско һунгуулиин 14-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар тус институдай ректор Ким Дмитриевич Мироновые дэбжүүлхэ гэһэн дурадхал оруулба.

Һүүлээрнь үгэ абаһан агрономическа факультедэй декан И. А. Ишигенов, инспектор Л. Н. Николаева, проректор Ч. Д. Дугаров гэгшэд олоной зүгһөө тэрэ дурадхалыень дэмжэжэ байһанаа мэдүүлээ.

Суглаанда хабаадагшад Горьковско һунгуулиин 14-дэхи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар **Ким Дмитриевич Мироновые** дэбжүүлхэ гэһэн тогтоол абаба.

З. ТЭЛИН.

* * *

Һунгалтын урда тээхи суглаандаа Улаан-Үдэ станциин хүдэлмэришэд болон алба хаагшад сугларба. Тус суглаанда хамта 412 хүн хабаадаа. Партийна организациин секретарь А. З. Чезлова Пушкинска һунгуулиин 15-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар КПСС-эй горкомой нэгэдэхи секретарь **Анатолий Михайлович Беляковые** дэбжүүлхэ гэһэн дурадхал оруулаа.

Суглаанда хабаадагшад Пушкинска һунгуулиин 15-дахи округһоо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутадта кандидадаар нүхэр А. М. Беляковые дэбжүүлхэ тогтоол нэгэн һаналтайгаар абаба.

Д. ЦЫРЕНОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Ук…

РСФСР-эй хүдөө ажахын түрүүшүүлые СССР-эй орден ба медальнуудаар шагнаха тухай

Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ, мүн наймадахи табан жэлэй турша соо гүрэндэ газар тариалангай ба мал ажалай продукци худалдаха түсэб дүүргэлгэдэ амжалтатай байһанайнь түлөө нимэ хүнүүдые шагнаха гэбэл:

БУРЯАДАЙ АССР-һээ

АЖАЛАЙ УЛААН ТУГАЙ ОРДЕНООР

Алексеева Агриппина Лазаревнае — Улаан-Үдын аймагай Улаан-Үдын совхозой малшан.

Алемасов Сергей Афанасьевичые — Хяагтын аймагай «Родина» колхозой бригадир.

Арзухаев Мэлс Ошоровичые — Ахын аймагай «50 лет Октября» колхозой хонишон.

Асеев Михаил Георгиевичые — Бэшүүрэй аймагай Охин-Булагай совхозой бригадир.

Афанасьев Филипп Никитовичые — Бэшүүрэй аймагай Бэшүүрэй совхозой тракторист.

Аюшеева Бумбырма Шагдуровнае — Хурамхаанай аймагай Хурамхаанай совхозой ахалагша хонишон.

Аюшеева Цыбик Цыдыповнае — Загарайн аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан.

Бабинцев Николай Тихоновичые — Кабанскын аймагай Кабанскын совхозой шофер.

Бадмаев Дмитрий Эрдынеевичые — Захааминай аймагай «Коммунизмын зам» совхозой малшан.

Бадмаев Норбо-Самбу Жигжитовичые — Хориин аймагай Анаагай совхозой ахалагша хонишон.

Бадмаева Цыремжит Аюшеевнае — Захааминай аймагай Далахайн совхозой мал адуулагша.

Бадмаева Цырен-Жап Зодбоевнае — Яруунын аймагай «Юбилейный» совхозой ахалагша хонишон.

Базаров Бальжир Баировичые — Хяагтын аймагай хүдөө ажахын управлениин начальник.

Базаров Хубулей Бадмаевичые — Хурамхаанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

Балдакова Аграфена Егоровнае — Кабанскын аймагай «Шергинский» совхозой һаалишан.

Бамбаров Александр Алексеевичые — Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь.

Баннова Ирина Климовнае — Хяагтын аймагай Ехэ-Нугын совхозой һаалишан.

Батомункуева Мыдыгма Жигмитовнае — Яруунын аймагай Яруунын совхозой һаалишан.

Батуев Бадма Лубсановичые — Захааминай аймагай «Дружба» колхозой мал адуулагша.

Батуев Дондок Сахияевичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Эрдэм» совхозой ахалагша хонишон.

Баянаева Санжидма Базаровнае — Хурамхаанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан.

Баяндуева Мария Мундуевнае — Баунтын аймагай «Путь коммунизма» колхозой тугалшан.

Белоусов Константин Лукичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Родина» колхозой түрүүлэгшэ.

Белых Яков Ивановичые — Бэшүүрэй аймагай «Рассвет» колхозой луговод.

Березкина Александра Васильевнае — Кабанскын аймагай Кабанскын совхозой һаалишан.

Бобыкин Дмитрий Афанасьевичые — Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой механизатор.

Борисов Фома Ивановичые — Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхозой тракторист.

Вородин Георгий Николаевичые — Хориин аймагай Анаагай совхозой директор.

Братеньков Александр Андрияновичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Забайкалец» колхозой түрүүлэгшэ.

Братеньков Иван Алексеевичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Коммунизм» колхозой тракторист.

Будаев Беликто Очировичые — Хурамхаанай аймагай Дэрээнэй совхозой тракторист.

Будаева Дулма Сундуевнае — Түнхэнэй аймагай «Восточные Саяны» колхозой һаалишан.

Будаева Цыренжап Гармаевнае — Захааминай аймагай «Победа» колхозой һаалишан.

Буянтуев Цыбик Константиновичые — Баргажанай аймагай Бодоной совхозой мал адуулагша.

Буянтуев Цыдендоржи Цыбикдашиевичые — Сэлэнгын аймагай Сэлэнгын совхозой хүдэлмэришэн.

Быков Алексей Ивановичые — «Бурводстрой» трестын Кабанскын аймагай нүүдэл оньһожоруулагдамал колоннын механизатор.

Васильев Андрей Викторовичые — «Бурводстрой» трестын Захааминай барилга-хабсаралгын участогай начальник.

Ворона Фекла Сергеевнае — Хяагтын аймагай «Родина» колхозой главна агроном.

Галсанов Цырендоржи Цыдендамбаевичые — Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Галсанова Надежда Базаржаповнае — Хэжэнгын аймагай Хэжэнгын совхозой һаалишан.

Гармаев Бимба Цыреновичые — Улаан-Үдын аймагай «Коммунизм» колхозой мал адуулагша.

Голубева Анна Алексеевнае — Прибайкалиин аймагай «Прибайкалец» колхозой һаалишан.

Гомбоев Владимир Пурбуевичые — Сэлэнгын аймагай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан.

Гончаров Пантелеймон Афанасьевичые — Зэдын аймагай «Мир» колхозой фермые даагша.

Гончикова Гыма Дармаевнае — Хэжэнгын аймагай Загаһатын совхозой һаалишан.

Горбунов Павел Алексеевичые — Улаан-Үдын аймагай хүдөө ажахын управлениин начальник.

Горбунов Павел Матвеевичые — Прибайкалиин аймагай «Прибайкалец» колхозой бригадир.

Горновская Татьяна Семеновнае — Прибайкалиин аймагай «Прибайкальский» совхозой һаалишан.

Григорьев Семен Дмитриевичые — Зэдын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой парткомой секретарь.

Грыдин Роман Николаевичые — Зэдын аймагай Торнин совхозой ахалагша хонишон.

Гунзенова Цыден Дымидовнае — Захааминай аймагай Санагын совхозой мал адуулагша.

Гусев Иннокентий Ильичые — Кабанскын аймагай Кабанскын совхозой бригадир.

Гыденжапов Жамсо Гынденовичые — Яруунын аймагай «Комсомольский» совхозой мал адуулагша.

Гырылов Цырен Доржиевичые Захааминай аймагай хүдөө ажахын управлениин начальник.

Дабаев Дымбрыл Дарицыреновичые — Зэдын аймагай «Коммунизм» колхозой бригадир.

Дагбаев Ким Дамдиновичые — Хориин аймагай Үдын совхозой директор байһан.

Дамбаев Георгий Шоеновичые — Хориин аймагай Хүрбын совхозой директор.

Дансорунова Ашагта Дугаржаповнае — Сэлэнгын аймагай «Эрдэм» колхозой һаалишан.

Данько Александр Александровичые — Кабанскын аймагай хүдөө ажахын управлениин начальник.

Дармаев Бубей Хуригановичые — Баргажанай аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой комбайнер.

Дарханов Виктор Улахановичые — Яруунын аймагай «Комсомольский» совхозой директор.

Дашинимаева Долгорые — Хориин аймагай Георгиевско совхозой хонишон.

Долгорова Надмит Цыдыповнае — Яруунын аймагай «Дружба» колхозой һаалишан.

Доржиева Бутыд Яхановнае — Хурамхаанай аймагай Аргатын совхозой һаалишан.

Дорофеев Александр Ивановичые — Улаан-Үдын аймагай «Бурводстрой» трестын Ивалгын нүүдэл оньһожоруулагдамал колоннын машинист-экскаваторщик.

Дугаров Дондок Дашиевичые — Хэжэнгын аймагай «50 лет Октября» совхозой директор.

Дылгиров Дымбрыл Маха-Шараевичые — Захааминай аймагай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой бригадир.

Дылыкова Лидия Дабаевнае — Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан.

Дымбрылова Лубсан Будаевнае — Улаан-Үдын аймагай Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын бригадир.

Дымпилов Гуржап Бадмаевичые — Зэдын аймагай Борьёогой совхозой токарь.

Евдокимова Наталья Нестеровнае — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Забайкалец» колхозой ахалагша шубуушан.

Евсюков Иннокентий Михайловичые — Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой ахалагша хонишон.

Елизов Евлампий Федоровичые — КПСС-эй Кабанскын райкомой секретарь.

Жалсанов Цырен-Доржи Жанчиповичые — Яруунын аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй түрүүлэгшэ.

Жамбалов Бимба Ринчиновичые — Сэлэнгын аймагай Химнын совхозой кукурузашан.

Жамсаранова Зоя Шоймполовнае — Хориин аймагай Анаагай совхозой ахалагша хонишон.

Жамсаранова Пунцык Банзаракцаевнае — Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишан.

Жанаев Дамба Абидуевичые — «Бурводстрой» трестын Хэжэнгын оньһожоруулагдамал колоннын начальник.

Жаргалов Сандык Базаровичые — Зэдын аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй түрүүлэгшэ.

Жаркой Георгий Афанасьевичые — Бэшүүрэй аймагай Хёлгын совхозой директор.

Жарников Ефим Михайловичые — Хяагтын аймагай «Заря» колхозой гахайшан.

Жигмитдоржиев Бадмацыбик Цыреновичыэ — Хэжэнгын аймагай Хэжэнгын совхозой ахалагша хонишон.

Жимбеев Дашадондок Ринчиновичые — Хэжэнгын аймагай Худанай совхозой бригадир.

Заиграев Денис Тарковичые — Загарайн аймагай Шэнэ-Бэрээнэй механическа заводой слесарьнуудэй бригадир.

Зиновьев Владимир Тимофеевичые — Яруунын аймагай Яруунын совхозой отделение эрхилэгшэ.

Зубакин Петр Ивановичые — Кабанскын аймагай Оймором совхозой директор.

Зубина Людмила Галактионовнае — Баргажанай аймагай Баргажанай совхозой һаалишан.

Иванов Михаил Петровичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Родина» колхозой хонишон.

Имеева Нордот Аюшеевнае — Түнхэнэй аймагай Туранай совхозой һаалишан.

Калашников Кондрат Афанасьевичые — КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой нэгэдэхи секретарь байһан.

Калашников Федор Леонтьевичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой фермые даагша.

Каленов Василий Павловичые — Зэдын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой бригадир.

Кириков Герасим Константиновичые — Хориин аймагай Хүрбын совхозой малшан.

Кобылкин Василий Дмитриевичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Путь Ленина» колхозой түмэршэ дархан.

Конев Гаврил Михайловичые — КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой нэгэдэхи секретарь.

Котоманова Елизавета Михайловнае — Хяагтын аймагай Худэриин совхозой һаалишан.

Кошелева Агафья Спиридоновнае — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой һаалишан.

Кулаков Иннокентий Яковлевичые — Сэлэнгын аймагай Сэлэнгын Дүүмын заһабарилгын механическа заводой токарь.

Лубсандоржиев Константин Доржиевичые — Сэлэнгын аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй түрүүлэгшэ.

Маланов Намсарай Зундуевичые — Түнхэнэй аймагай Саянай совхозой тракторист.

Малыгин Николай Ивановичые — КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой нэгэдэхи секретарь байһан.

Манибадаров Бадмажаб Будаевичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина» колхозой ахалагша хонишон.

Мальцев Павел Фадеевичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Искра» колхозой хонишон.

Мальцев Силантий Ефимовичые Улаан-Үдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

Менжиков Чагдур Юстуевичые — Зэдын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой ахалагша хонишон.

Михеев Николай Батовичые — КПСС-эй Захааминай райкомой нэгэдэхи секретарь.

Моглоев Дамнин Шойроповичые — «Бурводстрой» трестын Түнхэнэй нүүдэл оньһожоруулагдамал колоннын тракторист.

Молчанов Иннокентий Михайловичые — Хурамхаанай аймагай Сахуулин совхозой техник.

Миронов Георгий Ивановичые — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Загангский» колхозой комбайнер.

Намдаков Буда Цыденовичые — Хэжэнгын аймагай Хэжэнгын совхозой отделение эрхилэгшэ.

Насников Иван Прокопьевичые — Прибайкалиин аймагай «Заветы Ильича» колхозой түрүүлэгшэ.

Нелюбин Александр Михайловичые — Кабанскын аймагай Оймором совхозой гахайшан.

Нестерова Наталья Нефедьевнае — Бэшүүрэй аймагай «Рассвет» колхозой звеньевой.

Николаев Базыр Иннокентьевичые — КПСС-эй Захааминай райкомой нэгэдэхи секретарь байһан.

Новокрещенных Андрей Михайловичые — Бэшүүрэй аймагай «Дружба» колхозой тракторист.

Очиров Бадма-Цырен Санжиевичые — Захааминай аймагай «Красный Октябрь» колхозой түрүүлэгшэ.

Павлов Петр Михайловичые — КПСС-эй Хориин райкомой нэгэдэхи секретарь.

Павлуцкая Ирина Степановнае — Мухар-Шэбэрэй аймагай «Забайкалец» колхозой овощевод.

Паршин Алексей Владимировичые — Яруунын аймагай хүдөө ажахын управлениин начальник.

Перелыгин Марк Ипатовичые — Бэшүүрэй аймагай Калининай нэрэмжэтэ колхозой тракторист.

Пермяков Иван Васильевичые — Кабанскын аймагай «Шергинский» совхозой тракторист.

Петров Лаврентий Яковлевичые — Бэшүүрэй аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой тракторист.

Пилданов Радна Пирнаевичые — Буряадай хүдөө ажахын институдай доцент.

Пластинин Александр Васильевичые — КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой нэгэдэхи секретарь.

Плюснина Аграфена Федоровнае — Бэшүүрэй аймагай «Победа» колхозой һаалишан.

Плюснина Мария Иннокентьевнае — Кабанскын аймагай Оймором совхозой гахайшан.

Покацкая Агафья Евстафьевнае — Улаан-Үдын аймагай «Восход» колхозой тугалшан.

Помазкина Марина Александровнае — Кабанскын аймагай «Байкальский» совхозой һаалишан.

Попов Михаил Парфильевичые — Кабанскын аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй түрүүлэгшэ.

Петемкин Апент Ермолаевичые — Загарайн аймагай Онохойн совхозой ахалагша хонишон.

Прохорова Мария Николаевнае — Хяагтын аймагай «Пограничный» совхозой һаалишан.

Рабдаев Гасаран Лубсановичые — Зэдын аймагай Борьёогой совхозой ахалагша хонишон.

Раднаев Василий Санжаповичые — КПСС-эй Сэлэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь.

Раднаев Гэндэн Раднаевичые — Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго» колхозой тракторист.

Раднаев Эржон Енхобоевичые — Хурамхаанай аймагай Аргатын совхозой тракторист.

Раднаева Дыжидцу Хобраковнае — Баргажанай аймагай Гааргын совхозой тракторист.

Раднатаров Сосоржап Норбоевичые — Хяагтын аймагай Худэриин совхозой механизатор.

Ринчинов Балдан-Дамба Эрдынеевичые — Яруунын аймагай «Дружба» колхозой ахалагша хонишон.

Ринчиндоржиева Цымжит Цыбиковнае — Яруунын аймагай «Победа» колхозой ахалагша хонишон.

Ринчиндоржиева Шогжолма Абидуевнае — Яруунын аймагай Инсэгын совхозой ахалагша хонишон.

Романова Валентина Гончиковнае — Сэлэнгын аймагай Сэлэнгын совхозой ахалагша хонишон.

Руднева Зинаида Ивановнае — Прибайкалиин аймагай «Путь к коммунизму» колхозой һаалишан.

Сакияев Бачир Пурбуевичые — Бэшүүрэй аймагай «Д… колхозой главна бухгалт…

Санжиев Бимбажа… чые — Бэшүүрэй айм… дай депутадуудай Со… лэгшэ.

Санжиев. Жамбал … чые — Сэлэнгын аймаг… съездын нэрэмжэтэ ко… лагша хонишон.

Санжимитыпов Даш… жимитыповичые — Загар… гай ажалшадай депут… ведэй түрүүлэгшэ.

Сергеев Николай Ж… — Түнхэнэй аймагай … рэмжэтэ колхозой мех…

Семенов Цырендон… вичые — Мухар-Шэбэр… «Знамя Ленина» колх… лэгшэ.

Семушева Екатерина … — Хойто Байгалай ай… свет» колхозой һаали…

Серебрянников Иван … вичые — Хяагтын ай… риин совхозой трактор…

Скубаренко Евгений … чые — КПСС-эй Загар… мой нэгэдэхи секретарь.

Слепнев Иван Григор… Хяагтын лесхозой лесн…

Смолин Александр … вичые — Загарайн а… гант» колхозой түрүүл…

Смолин Виктор Вла… — Бэшүүрэй аймагай … колхозой түрүүлэгшэ.

Софьин Михаил Ан… Түнхэнэй аймагай «С… хозой механизатор.

Спиридонов Евтей … чые — Загарайн аймагай … совхозой звеньевод.

Стайсупов Иван Ку… Кабанскын аймагай Б… хозой тракторист.

Степанова Санжи Бер… — Хурамхаанай аймага… совхозой мал адуулагш…

Тарнуев Григорий … Улаан-Үдын аймагай … рэмжэтэ колхозой түрү…

Таханов Александр … чые — КПСС-эй Түнхэн… мой нэгэдэхи секретарь.

Телешев Феофан А… — Улаан-Үдын аймага… племхозой мал адуула…

Тенетов Павел Ива… Сэлэнгын аймагай хүд… управлениин начальник.

Ткачев Кир Фролови… шүүрэй аймагай Калин… жэтэ колхозой бригадир.

Тогошиев Дугар Цыре… Бэшүүрэй аймагай Ша… соведэй түрүүлэгшэ.

Тодорхоева Бадмацу… новнае — Хяагтын ай… тын совхозой ахалагша…

Томилов Иннокентий … вичые — Түнхэнэй айма… ряк» колхозой трактор…

Тонтоева Сырен-Дулм… нае — Түнхэнэй аймага… совхозой һаалишан.

Тулбуров Бадма Ту… — Хяагтын аймагай … ный» совхозой механиза…

Тучинова Ханда Цыде… Зэдын аймагай Оёорой … техник.

Уноева Сындыб Гом… Түнхэнэй аймагай «Ма… зой һаалишан.

Федотова Агафья Еме… — Улаан-Үдын аймагай … колхозой һаалишан.

Федотова Агафья Ива… Улаан-Үдын аймагай … нэрэмжэтэ совхозой аха… хайшан.

Хакимова Салима … новнае — Хяагтын аймаг… ба» колхозой һаалишан.

Хомутов Борис Павло… Зэдын аймагай Борьёо… зой директор.

Хороших Глеб Георги… Зэдын аймагай «Заречн… зой механизатор.

Хусаинов Талып Хасан… Загарайн аймагай «Гига… зой ахалагша хонишон.

Цыбикжапов Дарма … вичые — Загарайн айм… Марксын нэрэмжэтэ ко… рүүлэгшэ.

Цыбиков Цырен Очир… Мухар-Шэбэрэй аймагай … дай депутадуудай Сове… лэгшэ.

Цыденешеева Ханда Ц… — Яруунын аймагай Нар… хозой һаалишан.

Цыренова Долгор Ба… нае — Зэдын аймагай … ский» совхозой бригадир.

Цыреторова Цыренхан… новнае — Хориин аймаг… совхозой мал адуулагша.

Чернояров Владимир … ровичые — Хяагтын айм… тын совхозой тракторист.

Шагдуров Лопсон Най… — Түнхэнэй аймагай Ту… хозой директор.

Шангинов Рабжа Жаб… Хориин аймагай Анааган… парткомой секретарь.

Шикуло Дмитрий Але… чые — Улаан-Үдын ай… шадай депутадуудай Со… рүүлэгшэ.

Ширдармаева Даш… Цыбеновнае — Бэшүүр… Калининай нэрэмжэтэ … хонишон.

Шитина Федосья Кир… Загарайн аймагай Шэн… механическа заводой ток…

Шомоев Клим Кирилло… КПСС-эй Яруунын райко… дэхи секретарь байһан.

Шубин Афанасий … чые — республикын «Се… никэ» нэгэдэлэй автобаз…

Шубина Анна Петр… Бэшүүрэй аймагай Дзер… нэрэмжэтэ совхозой һаа…

Яковлева Евдокия Пара… — Хэжэнгын аймагай «… ский» совхозой һаалишан.

Яньков Илларион Ив… — Загарайн аймагай Лен… рэмжэтэ колхозой ахала… шон.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түр…
В. ПОДГОР…

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Се…
М. ГЕОРГ…

Москва, Кремль.
1971 оной апрелиин 8.

(Үргэлжэлэлынь хожом н…

ЭНХЭ-БУЛАД БААТАР

М. ФРОЛОВОЙ ОПЕРЫН ТАБИГДАҺАН ТУХАЙ

М. П. ФРОЛОВ.

ЕРЭЭДҮЙН ЕХЭ

СССР-эй арадай артист профессор, Гүрэнэй шангай лауреат ***И. М. ТУМАНОВ:***

...ээл урид совет театр тухай юрэнхы дээрэнь хөөрэжэ үгэһүүб. ...анай совет театр өөрын тогтомол ёһо заншалтай, өөрын тог... хүдэлмэрилэгшэдтэй, ажал хүдэлмэри ехэтэй, хүн зонойнгоо ... ехэ хүндэтэй, суутай байдаг. Харнин гүрэнэй ямаршье театр ...һайн байдалтай бэшэ юм. Жэшээнь, Италидахи Миланай «Лас... гэжэ дэлхэй дээрэ суурхаһан театр ямар—нэгэн оперо та... болоо һаа, дуушадые оүхы дэлхэй дээрэһээ — эндэ тэндэһээ ...дадаг, тиигээд тэрэнээ табижа дүүргээд, ондоо зүжэг бэлдэхэ ...ондоо, «хуушарһан» артистнуудаа тараагаад, баһа ондоо — шэ... ...нүүдые урижа асардаг юм. Иигэжэ тогтомол коллективгүй ...ень бидэ тэндэ ошоходоо мэдэжэ, ехэ гайхаа һэмди. Фран... ...нислэл — Парижда Ехэ театрайнгаа коллектив абажа ошоходоо, ... урмаа хухараа һэм. Тэндэ оперно театрынь шорой тооһондо ...дашаһан, сарай мэтэ зүдэрүү, харанхы байгаа бэлэй. Юундэ ...байһан тухайнь асуухадамнай, эндэхи ямаршьеб нэгэ фирмын... шорой тооһыень арилгадаг аад, салин хүлһэеэ хаһуулхадаа, бу... ...алжа, ажалаа хаялан байба. Тинхэдэнь бидэ өөһэдөө суббот... ...оносхожо, шорой тооһыень сэбэрлээд, опероёо табяа бэлэйбди. Канада — нилээд томо гүрэн. Тиигэбэшье нэгэшье оперно теат... байгаа һэн... Иимэл хаям капиталис оронуудта.

Харин Советскэ Союзай — ташха ондоо. Гансахан театрнуудаа ...ко болоо һаамнай, хэдэн зуугаад байха. Тэдэнэй ерээдүйнь, ...үзүүлжэ байһан һайн һайхан нүлөөнь айхабтар ехэ. Эндэ Бу... ...н оперо, баледэй театрые жэшээ болгон дурдамаар. Оройдоол ...гаран жэлэй саада тээ буряадай искусствын түрүүшын дека... ...бэлдхэхэ үедэмнай гэр банраршье балай һүрхэй бэшэ, мэргэ... ...дээршье үсөөхэн хүгжэмтэ-драматическа театр байһанаа мү... ...мар болошоод байна гээшэб! Ёһотойл ордон оодошоо. Эрдэм... бэлигтэй мэргэжэлтэдшье олошороо. Репертуар гэбэл, дэлхэйн ... совет классикын томо томо хүгжэмтэдэ зохёолнуудые табидаг ...кой. Иигэжэ хүн зонойнгоо эстетическэ эрилтые хангана, хү... ...үүлхы үүргэ бэелүүлнэ.

«Энхэ-Булад баатар» гэжэ буряадай эгээ томо, түрүүшын оперо ...аа һэльбэл таоюулхадаа, дурсагдаһан театрай ехэхэн арга бо... ...ой байһыень дахяад баясан ойлгобоб.

Тус оперо героическа, хоровой оперо юм. Арадай гүн гүнзэгы, ...дашье хуушархагүй удхатай.

Хүгжэмынь жэнхэни буряад аялга дуунуудые дууряан, сэдьхэл ... долгисуулмаар зохёогдонхой. Хоорондоо эбсэшэгүй зүрил... ...ой хоёр темэ—хэрзэгы шэрүүн, мохоо молхи хаанай темэ, арад ... хизааргүй дуратай, эрэлхэг дорюун Энхын темэ оперо соо ...ойлэгдэнхэй юм.

Тэбэшье театрай арга боломжые, мүн мүнөөнэй эрилтэнүүдые ...даа абалсажа, энэ зохёолые анханайхиһаань хаһажа, унжа... ...ы хубинуудыень хороожо, хубилгажа, зүрилдөөтэ орёо газар... ...ень бүри ойлгосотой, тодо, хурса, һонор болгохын хойноһоо орол... ... ехэ хүдэлмэри хэһэн байнабди. Олохон мизансценэнүүдыень ...обди, драматургическа холбоонуудыень шэнэлээбди, зарим ...дайнь уянга нугалбаринуудые бүри уран нарин болгообди. ...ай эсэстэ зүжэг нилээд ехээр хубилаа. Минии һанахада, «хүн... ...оморшье» болоо. Гадна дуушад рольнуудтаа ехэ таараһан бай... СССР-эй арадай артист Л. Линховоинһоо гадна, оперын залуу ...шад Д. Дашиев, К. Базарсадаев, С. Раднаев, В. Буруев, К. Мит... ..., К. Иванова, Н. Жатнуева, Л. Шоболов, Г. Тушемилов, В. Ба..., Н. Манжеева гэгшэд бэрхэ һайнаар дуулажа, һайн образ хэ... ...майе баясуулаа.

Энэ оперые шэнэлэн табихын тула тон мүнөөнһөө бэшэ, бүри ...өө хөөрэлдөөтэй, бэлэдхэлтэй байһан зомди. Театрай режис... Н. Логачев, уран зурааша А. Тимин гэгшэд хүгжэмэйнгөө кла..., мүн зураг шэмэглэлгынгээ түсэбүүдые абажа, намда Москва ...алжа ерээ һэн. Теэд лэ һүүлэй һүүлдэ хамаг хэхэ юумэеэ хэжэ ...ба гээшэбди.

Тиигээд оперынгоо мүнөө табигдаһан бухы талыень орхингүй, ...гүй байбал, ехэ һайн ха һэн.

Саашадаа Буряадай оперо, баледэй театр Римский-Корсаковой, ...нь «Псковутянка» гэжэ томо оперо бэлдэжэ табяа һаа, ехэ ...ха һэн. «Гэсэр» тухай томо оперо, баледшье ороной суута ...позиторнуудта захижа бэшүүлээ һаа яаха юм? Тиигээд балет ...жо табиха болоо һаань, жэшээнь, Игорь Моисеев арсалтагүй ... туһалха, ехэл юумэ хэжэ үгэхэ һэн. «Отелло» гэжэ балет ... һаа, артист П. Абашеев гол ролиинь бэрхээр гүйсэдхэхэ һэн. Юрэдөө, Буряадай театрай хүсэ шадалынь нилээд ехэ болоһон ...

Би аргын олдоо һаа, республикын тогтоһоор 50 жэлэй ойн һайн... урда тээ ерэжэ, баһа нэгэ оперо табюулха һанаатайб.

ХАРАГШАДАИ ҺАНАМЖА

ХҮГЖЭМ, ХАТАРАЙНЬ ГОЁ ГЭЭШЭ!

Манай ЛВРЗ-гэй олохон хүдэлмэришэд хүгжэмдэ дуратай юм, амаралтынгаа үдэр соёлойнгоо ордондо ошожо, оркестрэй наадахые, хоорой дуулахые шагнадаг, өөһэдөөшье эдээндэ хабаадалсадаг. Манай цехһээ хэдэ хэдэн залуушуул духовой оркестртэ ното дээрэ наададаг; илангаяа ехэ һайндэрнүүдэй дүтэлхэдэ хоорто ябадаг хүнүүд бүри олошордог агша.

Бидэнэр мүн оперо, баледэйнгээ театрта заримдаа коллективээрээ ерэжэ, шэнэ зүжэгүүдтэй танилсадаг гуримтайбди. М. Фроловой «Энхэ-Булад баатар» гэжэ оперые илангаяа һонирхожо харабабди.

Оперо гээшэ эгээ орёо хүгжэмтэ зохёол хаям даа. Тиимэһээ «Энхэ-Булад баатарай» хүгжэм тухай һанаһан, ойлгоһоноо хөөрэхэ хүсэлэнтэйб. Тэрэ хадаа эхин увертюрэһээ эхилээд, һүүл—финал хүрэтэрөө онсо өөрэ маягтайгаар, шэхэндэ ехэ уринаар соностоно. Томо томо хэһэгүүдынь үрэжэлтэй баян хүрьһэн дээрэ ургуулһан сэсэг мэтэ буряад арадай аялга дууряан зохёогдонхой. Тиигээд эдэнь нэлэнхы дээрээ эреэ маряагүйгөөр, таһаран ударангүйгөөр, жэгдэ буряад аялгын угалзануудаар холбогдонхой. Маркиан Фролов манай эндэ үни удаан саг соо хүдэлһэн бэшэ аад лэ, буряад арад зоной һанаа сэдьхэл, аялга дуунуудые яагаа бэрхээр шэнжэлэн ойлгоһон, оперо болгожо буйлуулһан байгаа гээшэб! Тиигээд ари дуунуудынь зүжэгэйнгөө удхада аргагүй таарана, тон лэ арадай дуунай аялгатай.

Гадна энэ зохёол хүгжэм, байгуулгаараа ородой эрхим оперонуудһаа дутуугүй шэнги. Юугээрээшьеб М. Мусоргскиин арадай аман зохёол дээрэ үндэһэлэн бүтээгдэһэн гайхамшаг зохёолнуудтал адлишуу. Али өөрынгөө гүнзэгы удха, ирагуу һайхан хүгжэмөөрөө иимэ үндэр дээрэ һанагдана гээшэ гү?

Дирижер нүхэр А. Арсаланов хүгжэмшэдөө шадамараар хүтэлбэрилжэ, тэдэнь тус тус инструментнүүд дээрээ жэгдэ һайнаар наадана. Эндэнь илангаяа скрипкэ, флейтэ, кларнет, гобой гэхэ мэтэнүүд хамаг хүгжэмэй шанар түхэлые хурса, һонин болгоно.

Дутагдал гэхэдэ, дуушадай дуулажа байхада, хүгжэм дан шангаар зэдэлжэ, заримдаа тэдэнэй үгэһөө байтагай хоолойнь абяа балартуулжархина. Энэ багтань оркестрэй абяа багаха һула болгоо һаа, дээрэ һэн гэжэ һанагдана.

Оперо доторхи хатарнуудынь ехэ гоё. Ёһотойл буряад маягтайнууд. Тэдэнэй заримуудыень зуража абаад, скульптура хэжэрхиһэйб гэхээр. Эндэ хатарнуудыень зохёон табиһан, дэлхэй дээрэ суутай балетмейстер Игорь Моисеевэй гайхамшаг шадабари абаһаар лэ харагдана. Тиигээд аяар гуша гаран жэл үнгэрһэн хойно эдэ хатарнуудые Буряадай АССР-эй габьяата артист Цыден Бадмаев баһал нилээд бэрхээр һэргээһэн байна.

Г. БАДМАЕВ,
ЛВРЗ-гэй механическа цехэй слесарь.

УРДА ҮЕЫНХИДЭЙ ЖЭШЭЭ БИИ

«Энхэ-Булад баатарай!» анха түрүүн табигдахада үшөө һургуулида һуража ябаа һэм, хаража үрдеэгүй һэм. Тиигэбэшье аргагүй һонирхожо, дуулажа, урмашажа ябагша һэм.

Хожомшог тээ дуушан болоод ябахадаа, Буумал хаанай клавиратай танилсажа, ари дуунуудыень угаа ехээр һайшааһан, энээнэй рольдо наадаха хүсэл түрэһэн ябааб.

Теэд һүүлэй һүүлдэ «Энхэ-Булад баатар» гэжэ оперо театрай сценэ дээрэ дахинаа табигдаха боложо, намда Буумал хаанай ролиие даалгаһан юм. Иигэжэ эдир залуугаймни хүсэн бэелбэ хаям.

Зүгөөр амар, бэлэн юумэ үгы байба. «Эгээ түрүүшын хаан — Бадма Балдаковой ямараар дууладагые һанаа сэдьхэлдээ һэргээбэб. Юундэб гэхэдэ, хаанай ари, дуунуудые Б. Балдаковой хоолойдо тааруулжа бэшэһэн байгаа юм шуу. Баһа ямар шадабари хэрэглэһыень тухайлжа абаа һэм. Энэ мэтээр урда үеын дуушадай дүй дүршэлые шэнжэлхэ, хэрэглэхэ ушар гарадаг юм. Иигэжэ тэдэнэйнгээ һайн һайхан ёһо заншал, эстафетэ үргэлжэлүүлдэг зомди.

Тиигэбэшье «Энхэ-Булад баатарые» табилгада И. М. Тумановай туһаламжа шиидхэхы үүргэ дүүргээ. Тэрэнэй—бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ режиссерой дүй дүршэл, мэргэжэл шадабари гайхалтай баян. Зааһан заабари, хэлэһэн үгэ бүхэниинь бидэндэ ехэ үнэтэй, режиссернуудта, артистнуудта айхабтар туһатай байба. Үшөө юуб гэхэдэ, иимэ томо режиссернуудай ямарханшье заабари дүүргэжэ, ямарханшье «булган захатые» бүтээжэ шадаха мэргэжэнги бэлигтэй артистнуудтай болоһомнай хэлэшэгүй һайн гээшэ.

Бидэнэр ямаршье шэнэ даабари-рольнуудай үгтөө һаа, бэелүүлхэбди гэжэ һананаб.

Л. ЛИНХОВОИН,
СССР-эй арадай артист.

ДУУШАДЫНЬ БЭРХЭНҮҮД ЛЭ!

«Энхэ-Булад баатарые» харахаяа зорюута Селенгинскһээ ерээ һэм. Теэд ерэһэнээ харюулааб, ехэ олзуурхааб. Юундэб гэхэдэ, энэ оперо анха һанагшаһаамни холо үлүү һонин, гүнзэгы удхатай зохёол байба. Үльгэр гү гэн гэһээмни, харин эртэ урданай сагай байдалые: нэгэ талаһаа феодал хаашуулай, нүгөө талаһаа — арадай түлөөлэгшэнэрэй хоорондохи харилсаае бодото дээрэнь үнэн зүбөөр харуулһан, зэрлиг муухай дайсадһаа эхэ ороноо хамгаалха гэһэн гүн удхатай бүтээл байба. Энэ — мүнхэ темэ; мүнөөнэй үе сагташье хүмүүжүүлхы удха шанартай.

Артистнууд ехэ бэрхээр наадана. Хизааргүй ехэ засаг түрэ бариһан, дура зоргоороо болоһон, шэрүүн зан абаритай. Буумал хаанай ролиие СССР-эй арадай артист Л. Линховоин мартагдашагүй һайнаар гүйсэдхэбэ. Тэрэнэй сухалтайгаар хүмэдхэеэ буулгажархихадань, «шулуун мүндэр, шуһан бороо» орошохоёо байһан шэнги. Ари дуунайнь аялга хаанай сэдьхэл һанаа тон эли тодоор харуулжа үгэнэ. Заримдаа ууртайгаар шуухиран, үгэлжэ, шэбэнэжэ байгаад дуулахадань, гарнуудаа шуһата бүргэдэй дали жэгүүр шэнгеэр арбалзуулхадань, бүри һүрөөтэй болоно. Алтан угалза татуулһан хилэн хара хубсаһатай. Сэдьхэлыньшье энээндээл адли хара, харанхы. Өөрынгөө «үндэр» хаан шэрээ, засаг түрэ хамгаалхын тула ямаршье муу юумэ хэхэ байна, хэнэшье.

Эдир залуухан Энхэ-Булад баатар арад зонойнгоо сэдьхэл һанаа, хүсэл эрмэлзэлые элирхэйлнэ. Тэрэнэй ролиие артист Дугар Дашиев ялас гэмээр гүйсэдхэбэ. Хоолойнь ханхинама һайхан. Үгэнь эли тодо. Образдоо хүсэд орюнги, ехэ шуналжа наадаба, харагшадай зүрхэ сэдьхэл буляаба. Тэрэшэлэн Арюун Гоохоной рольдо артист Клара Иванова наадахадаа, үнэхөөрөө үльгэр соохи дангина мэтээр үзэгдэбэ. Хоолойнь ирагуу һайханаар, уянгатай зохидхоноор зэдэлбэ. Болбосорол ехэтэй дуушан гэжэ абаһаар лэ ойлгохоор. Гансал дутуу юумэн гэхэдэ, буряад үгэнүүдээ Дугар Дашиев шэнги эли тодоор бэшэ, харин ойлгогдосогүйгөөр үгүүлнэ, аялга дуун соогоо балартуулан тунаажархина.

Мүн газар дорохи хаалта соо һууһан Солбон баатарай ролиие артист нүхэр Тушемилов ехэ һайнаар дуулаба.

Зүжэгэй шэмэглэл, хубсаһануудынь айхабтар гоё! Яажа, нигэжэ һанажа зурадаг, шададаг юм гээшэб! Ганса энээнииеньшье орожо хараад гарахадаа, сэдьхэлээ ханамаар.

Оперо, баледэй театрайхидые ехэ амжалта туйлаһанаарнь амаршалжа, саашадаа хүн зоноо баясуулмаар, хододоо иимэ һайхан зүжэгүүдые табижа байхыень юрөөнэб.

Д. ГАЛДАНОВ,
Селенгинскын индустриальна техникумэй багша.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Энхэ-Булад баатарай рольдо—арист Дугар Дашиев.

НАЙДАМТАЙ ГАРТА

Тиихэдэ хүгжэмэй училищи үшөө дүүргээдүй ябааб. «Энхэ-Булад баатар» гэжэ оперодо Буумал хаанай роль наадахыемни театрта дуудаба. Тэрэ үедэ манай республикада оперо огто табидаггүй һэн. Ехэ бахардабаб, түдэгэсэбэб. Тиигэбэшье иимэ ехэ найдабари үзүүлһэндэнь баяртайгаар зүбшөөбэб. Өөрөө оролдосотойгоор хүдэлхэ баатай болооб. «Шоно Баатарһаа» эхилээд, буряад арадай аман зохёолнуудые, үльгэр дуунуудые, монгол хаашуул тухай уран зохёолшо Янай болон бэшэ олон номуудые уншабаб, наһатайшуултай хөөрэлдэбэб, нүхэр Янтай өөртэйньшье уулзабаб... Энэ мэтээр эрдэм һургуули багатай би арайхан гэжэ образдоо ороо һэм. Хэрзэгы шэрүүн хаанай һэлмэеэ абтаад байхадаа:

Табан хушуун мал үдхэжэ,
Хоёр хүлтэ зониие ээлжэ,
Хаан боложо һууһаар
Хулгай дээрмэдэ ороогүй
бэлэйб...
һэлмэ — һүлдэеэ буляалгаһан
хаан

Ямар байлтайб! — гэһэн үгүүлэлые багша Н. Шатровой хүтэлбэри доро хэды үдэр, һүни сээжэлдээ, бэлдээ гээшэ һэмбиб. Гутал хубсаһыемнай А. И. Тиминэй зурагаар хүдөөгэй урашуул—эхэнэрнүүд ерэжэ оёо һэн. Декадын үедэ магтуулаашье һэмди. Гэбэшье нэгэдэхеэр, эрдэм багатай тула, хоёрдохёор,—яаралтай бэлэдхэл болоһоной ушараар юм һэн гү, үшөөл хүсэд гүнзэгы образ байгуулжа шадаагүй һэн хаб, гэжэ бэеэ шүүмжэлхэ байнаб.

Харин мүнөө харахадамни, ехэл һонин. СССР-эй арадай артист, дээдэ эрдэмтэй Лхасаран Линховоин наадахадаа, хизааргүй, ехэ харатай, мэхэтэй, арадта эсэргүү — ёһотойл хаанай образ тон зүбөөр байгуулжа шадаба. Урда наадалгануудые балай һажаалгаашьегүй. Тэрэшэлэн БурАССР-эй габьяата артистнар нүхэд Раднаев, Иванова гэгшэд ехэ шадабаритайгаар наадабад. Ехэ омогорхобоб.

Манай урда үеын дуушадай эстафетэ аргагүй найдамтай гарта ороо гэжэ дахинаа мэдэрэн баясабаб.

Б. БАЛДАКОВ,
РСФСР-эй арадай артист.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: оперын юрэнхы түхэл харуулагдана.

ДАХИНАА УУЛЗАБАБ

Би 1940 ондо Москвада һуралсажа байхадаа, М. Фроловой «Энхэ-Булад баатар» гэжэ оперо анха түрүүн хараһан хүм.

Мүнөө дахин харабаб. Теэд ташха ондоо, бүри һайн болгогдоһон байна. Энээн дээрэһээ ажаглахада, үнгэрһэн гуша гаран жэл соо буряад арадай искусство нилээд ургаһан, хүгжэһэн, бэлигтэй, бэрхэ дуушад олошорһон байна.

Лхасаран Линховоин Буумал хаанние наадахадаа, үнэхөөрөө хаан «эзэнэй» түхэлтэйгөөр харагдана. Гэшхэлхэ, ябаха, дуулаха, дуугарханьшье һүрөөтэй шэнги. Нүхэр Линховоин зүрхэ ухаанда хадуугдама һүрхэй образ байгуулаа. Тэрэшэлэн залуухан Энхэ-Булад баатар—Д. Дашиевые һайшаабаб.

Иигэжэ Буряадай республика ерэһэнэйхиие «Энхэ-Булад баатартай» дахинаа уулзажа, ехэ хужарлабаб.

Гадна энээнтэй дашарамдуулан, манай Монголой драматург Намдагай «Эздрээ» гэжэ зүжэгые буряад актернуудай һайнаар табиһан тухай тэмдэглэхэ хүсэлэнтэйб.

Н. БАЗАР-САД,
МНР-эй Сэлэнгын аймагай хүдөө ажахын мэргэжэлтэ-лектор.

БЭЛЭН ЮУМЭ ҮГЫ ҺЭН ДАА

СССР-эй арадай артист, гүрэнэй шангай лауреат Г. Ц. Цыдынжапов:

«Энхэ-Булад баатар» гээшэ ...эрһээ гэнтэ тэб гээд буушоо... юм. Энэ «баатарай» гарынь ...агада, хүлынь дүрөөдэ хүргэ... тула һайсахан хүлэрһэн, хү...эн байхабди. Энээн тухайда ...орхойшогоор хөөрэхэ хүсэлэн...

...ушан хоёр жэлэй саада тээ. Тэрэ үедэ манай хүгжэмтэ-...матическа театрай урдаа бари... буряад юумэнниинь А. Шадаев ... хоёрой зохёоһон «Баяр» гэ... зүжэг байһан юм. Ондоо юун... үгы һэн.

1939 ондо СССР-эй нэгэдэхи ...алай Верховно Соведэй тү...ын сессидэ депутадууд суг...адаа, Киргизэй ССР-эй дека... үеэр тушаалдажа, «Ажил Ар...» гэжэ оперо хаража, ехэ ...рхоһон, атаархаһан байгааб. «Искусствын декада маанад... үнгэргэхэ арга боломжотой ... гүбди? «Баярта» хүгжэм ... һаа, яаха юм?,—гэжэ пар... Буряадай обкомой нэгэдэхи ...тарь нүхэр Семен Денисович ...тьевай дары һанамжалха..., бидэ: «тиимэ арга боломжо ...дэ дүүрэн байха», гэжэ ба...йгаар харюусаа бэлэйбди. ...од Москва ерэһэнэйхиие энэ ...далайнгаа мүртэ орохын ту... партиингаа Центральна Ко...тэ, нүхэр Андрей Андреевич ...евтэ оробобди. Манай ду...алые тэрэ һайшаабашье: «зү... һайса бодожо үзэгты. ЦК ...алха байха»,- гэжэ хэлээ бэ... Бүришье «дали жэгүүр» ур...бабди. Эндэ үшөө юу хараа... абаабибди гэхэдэ, тэрэ үедэ ...ай республикынхид декада-

да бэлэдхэжэ байгаа. Эдэ—хүн зоноор олон, өөрын баян түүхэтэй, аялга дуундаашье бэрхэнүүд зоной урдань орожо, декадаяа эдээнһээ түрүүн лэ үнгэргэхэ гэжэ шэбшэбэбди.

Тиин хамаг арга боломжо, хаба шадал тухайдаа «һайса бодожо үзөөд» байхадаа, искусствын декада заатагүй үнгэргэхэ гэжэ шиидэбэбди. Партиин Центральна Комитет бидэнэй үүсхэлые ехэтэ дэмжэбэ. Бэлэдхэлшье эхилжэ, үдэр һүнигүй хүдэлжэ оробобди. Би тэрэ үедэ хүгжэмтэ-драматическа театрай директорээр хүдэлжэ байгааб. Буряад дуушадые бэдэрэн шэлэжэ асархыень, дуунуудые суглуулхыень бүхы хүнүүдээ хүдөө ябуулба. 800-гаад дуушадай список табигдаба. Коллективнай оройдоо 22 хүн байһанаа аяар 715 хүн болошобо. Дуушадай, хатаршадай, хүгжэмшэдэй бүлэгүүдые бүридхэбэбди. Хүгжэмэй училищиин багшанар, тэндэ һуража байгаашад бултаараа бидэнтэй ниилүүлэгдэбэ. Түбэй газарнуудһаа элитэ мэргэжэлтэд —нүхэд П. Берлинский, З. Красовская, А. Костин болон бусад хүрэжэ ерэбэ. Теэд эдэниие бүхы дээрэнь хүтэлбэрилхэ һуури байрыень олгохо хүн хэрэгтэй болобо. Москва хото мордожо, консерваториин багшанартай уулзабабди. Станиславскиин, Немирович-Данченкын нэрэмжэтэ хүгжэмтэ театрай залуухан режиссер И. Туманов, тэрэ үедэ Станиславскиин сэхэ хүтэлбэри доро хүдэлжэ байһан суута дуушан М. Мельцер гэгшэдые маанадта нэрлэн дурадхабад. Бидэшье аргагүй һайшаабабди. Теэд оперымнай хүгжэм хэн бэшэхэ гээшэб? Совет хүгжэмэй классик нүхэр Р. Глиэртэ хандабабди. Юундэб гэхэдэ, тэрэ хадаа урда тээхэнэнь Буряадай республикада айлшалан ерэжэ, дуунуудые суглуулһан, тиигээд уданшьегүй «Буряад арадай героическа марш» бэшэһэн, энэнь тэрэ үедөө ехэ суурхаһан, Бүхэсоюзна радиогой алтан жасада абтаһан байгаа юм. Теэд нүхэр Глиэр Азербайджанай республикынхидай захилаар хүгжэм бэшэжэ, тэрэнээ хахадлажа байһан тула зүбшөөбэгүй, харин өөрынгөө эрхим шаби нүхэр М. Фроловто — Свердловскын консерваториин профессортэ хандахые гуйба. Бишье Свердловск хото хүрэжэ ерэбэб. М. Фролов сүлөөгүйшье һаа, манай дурадхалые зүбшөөжэ, абаһаар лэ оперымнай либреттые эрибэ. «Либреттэ бэшэгдэнхэй юм»,—гэжэ харюусабабди. Гэбэшье арба гаран хоноод, Улаан-Үдэ хото Маркиан Фроловой хүрэжэ ерэхэдэнь, либреттынь удха, сценэнүүд тухай дууһыень хөөрэжэ, ород хэлэн дээрэ оршуулжа үгэбэбди, хамаг дуушадаа дуулуулбабди. Тэдэнэй дунда аймагай Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ Таровшье байлсаба. Маркиан Фролов дүрбэн сүүдхэ соо үдэр һүнигүй гэхээр хүдэлжэ, аяар 300-аад аялга дуунуудые бэшэжэ абаа һэн. Иигэжэ хүдэлөөгүй һаа, юумэнэй урда орохогүй һэн. Мүн эндэ Свердловскын консерваториин хоёрдохи курсда һуража байһан Б. Ямпилов, Д. Аюшеев хоёр өөһэдынгөө суглуулһан дуунуудые үгэлсэжэ, багшадаа ехэ туһа хүргөө һэн.

Тиигээд драматург Н. Балдано нүхэр Фроловтой хамта Свердловск ошожо, сугтаа хүдэлөө. Найма һара үнгэрөөд байхада, оперын клавиатура бэлэн боложо, юһэдэхи һара дээрээ оркестровконь хүсэд хэгдээ һэн. Иихэдээ эды богонихон саг соо ямар ехэ юумэ бүтэһэн болоноб, гайхалтай бэээ!

Хүтэлбэрилэгшэ И. М. Туманов хүрэжэ ерэбэ. Симфоническа оркестртээ 85 хүниие томилбобди. Хатаршадыеударидахын тула нүхэр И. Моисеев хүрэжэ ерэбэ. Иигэжэ хамаг юумэеэ бэлдээд байхадаа, хүдэлмэришье бусалжа, бурьялжа эхилээ һааб даа. Энэ үедэ партиин Буряадай обком манай ажал хүдэлмэридэ али болохоор туһалжа, бюро дээрээшье хэдэ хэдэн шухала асуудалнуудые хаража үзэһэн, шиидхэһэн байгаа.

Тиихэ үедэ гол дуушаднай гэхэдэ хүгжэмэй училищиин студентнэр Б. Балдаков, Н. Петрова гэгшэд байгаа бшуу. Бэшэмнай бултa хүдөөгэй уран һайханай бүлгэмүүдһээ ерэһэн хүнүүд һэн.

Иигэхэдээ «Энхэ-Булад баатар» гэжэ буряадай түрүүшын оперо гэнтэ «тэб гээд буушоогүй», харин нилээд орёохон байдалда бүрилдэһэниинь элирнэ.

«Энхэ-Булад баатар» гэжэ оперо И. М. Тумановай хүтэлбэри доро нилээд һэльбэгдэбэ, гурбан акттай, ехэ сомор зохид, мүнөөнэй харагшадай эрилтэдэ хүсэд харюусама удха түгэс болгогдоо, бэшэшье хубилалтанууд оруулагдаа. Угаа ехэ хүдэлмэри хэгдэбэ.

Мүнөө харахадамни, «Энхэ-Булад баатар» гэжэ М. Фроловой оперо агууехэ П. Чайковскиин, М. Мусоргскиин зохёолнууд шэнги хэтэ мүнхэдөө орхигдохогүй бүтээл боложо шадаа.

Энээнтэй дашарамдуулан, «Гэсэр» гэжэ оперо үндэһөөрнь шэнэдхэн табюулха тухай һанамжа бии болонхой. И. М. Туманов мүн энээндэмнайшье туһалха тухайдаа үгэеэ үгэжэ ошоһониинь ехэ һайшаалтай.

Саашадаашье түбэй газарнуудһаа мэргэжэлтэдые урижа, туһа хүргүүлжэ байбалнай һайн бэлэй.

Р. ЦЫБИКОВ
бэшэжэ абаба.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: (зүүн гарһаа): Дарханай рольдо артист К. Миткинов, Эрхэ-Мэргэнние БурАССР-эй арадай артист С. Раднаев наадажа байна.

С. БАЛДУЕВАИ фото.

СУБАД ЭРДЭНИ ДАХИН ЯЛАРБА

ТЕАТР

„ЭНХЭ-БУЛАД БААТАР" ГЭЖЭ ОПЕРО ТУХАИ

Буряад арадай дундаршагүй аман зохёолой абдарһаа үльгэрнүүд түүрээн аялгалдаг гү, али түүхэтэ дуунууд эгээл ехээр дэлгэрэнги байдаг. Эдэ гайхамшагта зохёолнууд соо арадай ниитын харилсаан, булимтаран ороһон дайсадһаа гү, али феодал хаашуулай зэрлиг аашаһаа орон нютагаа, бэеэ хамгаалхын түлөө баатарлиг тэмсэл гүнзэгыгөөр харуулагдадаг. Мүлжэлгэ дарлалтын, худал хуурмагай, хара мэхын мунхагые арад зон эрэлхэг зоригоороо, эрхэ сүлөөдэ дурладагаараа, үнэн сэхэ зангаараа эсэргүүсэдэг. Буряадуудай үльгэр хэлэхэ маягшье өөрсэ янзын, һонирхолтой. Жэшээнь, Эхирэд-Булгадай нэгэ үльгэршэн өөдөө хаража хэбтээд, нюдөеэ анин татаад, үльгэр хөөрөө һэн. Баатарнууд тухай ехэ үльгэрөө эхинһээнь һүүл хүрэтэрнь яаралгүйгөөр, аялгалан (речитативаар) хөөрөө бэлэй. Тиихэдэ Үнгын суута үльгэршэд хуур дээрэ наадажа байгаад, бүри уянгатуулан, үльгэр дууладаг байгаа һэн. Хори буряадуудай үльгэр хэлэхэ гурим тон һонин һэн. Уран гоё хөөрөөгөө түүрээлгээр һэлгэхэдэнь, шагнагшад адли түүрээлсэхэ ёһотой байгаа. Үльгэрэй гол баатарнууд, мүн хэлэгүй амитад, заримдаа амигүй юумэнүүдшье өөр өөрынгөө түүрээлгэтэй байһан юм. Энээгээр юу хэлэхэеэ һананабши гэхэдэ, арадай аман зохёолдо сценическэ наадалгын, арадай оперын шэнжэ тэмдэгүүд бии байгаа гээшэл даа.

Буряадуудай дуу дуулаха гурим һонниншье, олон янзыншье ха юм. Зүүн буряадуудай утаар татан, гоёор аялгалдагһаа эхилээд, эхирэдүүдэй огсом солгёон архиин дуун хүрэтэр абажа харабал, ямар олон ондоо гээшэб? Буряадуудта «хөөрэлдөөнэй» дуун бии бшуу, тэрэмнай—дуу андалдаха, дуу хаялсаха, дуу шүүлсэхэ гурим. Дүхэриг болон хүтэрэлдэн дуу, хатар хэдэг ёһошье олон ондоо. Эртэ урдын хори буряадуудай аалин найгалдажа байгаад (нэрьелгэ) дууладаг байхада, баруун буряадууд дүхэриглэн, һалхин шэнги эршэтэйгээр хатардаг байһан ха юм. Эдэ бүхы ёһо гуримууд композиторнуудта ямар баян материал боложо үгэдэг гээшэб! Үнэхөөрөөшье, буряад арадаймнай эдэ бүхы баялигһаа мүнөөнэй мэргэжэл ургаһан хүгжэмнай эхи үндэһэтэй ха юм даа. «Энхэ-Булад баатар» гэжэ опероороо **М. П. Фролов** мэргэжэлтэ буряад хүгжэмэй үндэһэ һуури табилсаһан хүн. XVIII зуунай түрүүшын хахадта болоһон болодото үйлэ тухай, арадай хүбүүн Шоно-Баатар тухай дуунуудые, домогуудые хэрэглэн, Н. Балдано оперын либретто найруулһан байгаа.

Москвада үнгэргэгдэһэн буряад искусствын түрүүшын декада 1940 оной октябриин 20-до «Энхэ-Булад баатар» гэжэ опероор нээгдээ һэмнай. Тэрэмнай түрүүшын буряад үндэһэн оперо байһан тула мүнөө хүрэтэр хүсэеэ буураагүй гээшэ ааб даа. Мүнөө түрүүшын декадаһаа хойшо 30 гаран жэл үнгэрөөд байхада, орденто театрай сценэ дээрэ тус оперо дахин һэргээгдэн табигдаба. «Энхэ-Булад баатарые» анха түрүүн табиһан, мүнөө СССР-эй арадай артист, Гүрэнэй шангай лауреат, профессор **И. М. Туманов** оперые һэргээхээр Москваһаа уригдажа ерэһэн байна.

Оперые шэнээр һэргээлгэ түрүүн табигдаһануудта орходоо ондоошог. «Театрай артистнарай мэргэжэл ургаһаниинь, тэдэнэй бэлиг шадабари, мүн ондоошье һайн хубилалтануудһаа боложо, тон таниггдаагүй, шэнэ зохёол шэнгеэр оперые найруулан табиха дурамни хүрөө юм гэжэ И. М. Туманов хэлэнэ. Зарим газарыень улам бүри тобойлгон элирүүлхэ, заримыень «балартуулха» хэрэгтэй байгаа. Тиигэжэ шэнэ зүжэг мүндэлөө гэхэдэ өөрэгүй.

Мүнөө табихадаа, найруулагшад тэрэниие горитойхоноор хаһаа. Харин тэрэ хаһалгануудынь зүжэгые муу бэшэ, улам һайн болгоо бшуу. Оперо задагай бэшэ, улам нягтаржа, ажабайдалай дүүрэн амисхалтай болоо. Оперын хүгжэмшье үлүү булуу юумэнһээ хахасахадаа, баһал һайжараа.

Энэ оперо зохёохо болоходоо, М. П. Фролов буряад арадай дуунуудые һайса шэнжэлһэн юм гэжэ мэдээжэ. Тиимэһээ оперын бүхы хүгжэм буряад арадай дуунай аялгаар нэбтэрэнхэй бшуу. Гэхэ зуура композитор арадай аман зохёолые тэрэ зандань хэрэглээ бэшэ, харин зарим зарим аялгыень оперын үйлэһөө дулдыдуулан, өөрынхеэрээ хүгжөөн, элдэбээр аялгатуулһан. Жэшээнь, хоёрдохи картина соо Арюун-Гоохоной дуун тиимэ. Эндэ композитор «Шулуун гангатай» гэжэ арадай дуунай багахан аялга хэрэглэн, арад зоной гүнзэгы гашуудал харуулһан хүгжэмтэ зураглал болгожо шадаа. Тиихэдэ баруун Буряадта дэлгэрэнги байһан Шоно-Баатар тухай түүхэтэ дуунай нугалбари хээнүүд арад зоной гол аялга болгогдоо. Энхын гол аялга тэрээндэ дүтэрхы. Энээгээр оперын гол удха элирнэ: Энхэ-Баатар арад зонтоёо нягта холбоотой.

Түрүүшын декадада хабаадагшадай, мүн И. М. Тумановайшье хэлэһээр багсаахада, шэнээр табигдаһан оперын хүгжэмтэ-сценическэ гүйсэдхэлгын хэмжээн жэшээлэшэгүйгөөр ургаа. Энэньшье ойлгосотой. 1940 ондо театрта дээдэ эрдэмтэй нэгэшье дуушан үгы, тиихэдэ хоор болон баледэйнь артистнар мэргэжэлэй талаар бэлэдхэлгүй, өөрынгөө дуунуудые хүтэлбэрилэгшын «аманһаа» сээжэлдэдэг байгаа һэн гэжэ һануулая. Харин мүнөө олонхи дуушад, хоорой, оркестрэй, баледэй зарим артистнар тусхай дээдэ эрдэмтэйнүүд.

Театрай бүхы коллектив—найруулан табигшад (СССР-эй арадай артист **И. М. Туманов**, режиссер, БурАССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша **Н. Логачев**), оркестр (дирижер—БурАССР-эй искусствын габьяата ажал ябуулагша **Аюша Арсаланов**), хоор (хормейстернүүдынь—**В. Мамизеров, Л. Пикалова**), балет (хатарнуудые найруулан табигшад—СССР-эй арадай артист **И. Моисеев**, балетмейстер, БурАССР-эй габьяата артист **Ц. Бадмаев**), уран шэмэглэгшэд (театрай ахамад уран зурааша, РСФСР-эй арадай уран зурааша **А. Тимин**) болон дуушад—тон ехэ абьяастайгаар хүдэлһэн байна. Тэрэнь оперын табигдахада харагдаадхёо. Тус оперо арадай баатарлигые харуулһан зохёол шэнгеэр табигдаа. Тиимэһээ олон зоной хабаадалгатай сценэнүүдтэ горитой анхарал хандуулагдаһан байна. Хоор болон хатаршад (кардобалет) зүжэгэй юрын шэмэглэл бэшэ, харин эдэбхитэй, агуу хүсэн—арад зон гэжэ харагдана.

СССР-эй арадай артист **Л. Линховоин** өөрынгөө бэлиг шадабариин ашаар хэрзэгы шэрүүн, арад зониие үзэн ядадаг, хүнэй һайхан хамаг мэдэрэлые дэбһэжэ байдаг, өөрынгөө хүбүүешье саазалхаяа тунхарихагүй хаанай образ гаргаа. Тэрэнэй ехэ хүбүүн Эрхэ-Мэргэншье (БурАССР-эй арадай артист **С. Раднаев**) эсэгэһээ илгаатай бэшэ. Тэрэ хүн хаан шэрээдэ һууха ёһотой халаан, хара һаналтай, аймхайшье һаа, һайрхуу. Арадай эрхэ сүлөөгэй, зол жаргалай түлөө тэмсэгшэд тэдээнһээ тад ондоогоор харуулагдаа. Тэрэнэй нэгэн—Энхэ-Булад баатар (Глинкын нэрэмжэтэ Бүхэсоюзна конкурсын лауреат **Д. Дашиев**). Тэрэ хадаа эрхэ сүлөөдэ дуратай, омог зантай баатар, арад зондоо үнэн сэхэ; арадай зол жаргалай, эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэхэ гээшэ амин һаһанайнь зорилго. Тиимэһээ хаан эсэгын түрэ засагай булигдашагүй хүсэнэй һүлдэ болодог мүнгэн һэлмые Энхэ-Булад хулуужа, годли хүүлэхэ гэһэн байгаа. Тэрэ һэлмэеэ хулуулгаха гээшэ хаан түрэеэ алдаһантай адли. Дарханай басагые—сэлмэг арюун сэдьхэлтэй, сэбэр һайхан шарайтай Арюун-Гоохониие наадахадаа, БурАССР-эй габьяата артист **К. Иванова** арад зоной эрмэлзэл харуулһан, баатар зоригтой талыень харуулна.

Оркестрэй ирагуу гоёор зэдэлхэнь, хоорой жэгдэ һайнаар дуулахань дирижер А. Арсалановай, хормейстернүүдэй оролдосотой ажалай гэршэ мүн.

А. Тиминэй гараар бүтэһэн гое һайхан шэмэглэл, хубсаһа хунар шадамараар табигдаһан гэрэл туяатай хабсархадаа, оперын амжалтые арьбадхалсажа, оперын авторнуудай һанал бодолые үргэдхэлсэнэ гэжэ тэмдэглэмээр.

Үндэһэн буряад оперно зүжэгүүдэй дунда субад эрдэни мэтээр үзэгдэдэг «Энхэ-Булад баатарай» театрай сценэ дээрэ дахинаа мүндэлһэниинь республикын соёлой ажабайдалдахи тон ехэ үйлэ хэрэгүүдэй нэгэн гэжэ харагдаха ёһоороо харагдана. Гэхэтэй хамта республикынгаа 50 жэлэй һайндэрые угтуулан, орденто театрайхид баатарлиг ажалаараа суурхажа байдаг ажалшан арадтаа томохон бэлэг баряа гээшэл!

Д. ДУГАРОВ,
искусство шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат, СССР-эй Композиторнуудай холбооной гэшүүн.

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГ...

ЗУУҺАА 115 ХУРЬГАН

Ивалгын үйлэдбэри-туршалгын ажахы дотор эртын түл абалгын дүн гаргагдаа. Эндэ мүнөө дээрээ оройдоо хоёр хонишодой бригада зууһаа зуу гаран хурьга абаат байна. Жэшээлхэдэ, ахалагша хонишон Валерий Базаржапов дүшэн хоногой турша соо зуун эхэ хониин бүриһөө 115 хурьга абаад, томо болгожо байнхай.

Баһа хоёрдохи отделениин шадамар бэрхэ хонишон П. Ф. Трифонов зууһаа 103 түл абаба.

Тэрэшэлэн «Байкал» гэжэ үүлтэртэ үхэр мал үдхэхэ ажахын ахалагша хонишон Б. С. Цыреновэй бригада яһала һайнаар ажаллажа гараа. Тэдэнэр эртын түл абалгын үе соо 805 эхэ хонии түрүүлжэ, хамта 897 хурьга абаад, тэнжээжэ байнад. Тиигээд ерэхэлээрэе, зууһаа 111 хурьга абаһан жэшээтэй болоно.

Бүхы аймаг доторхи дүн хаража үзэхэ болоо һаа, колхоз, совхозуудта зуун эхэ хониноо 81 хурьган абтаад байна. Нёдондоной энэ үеынхитэй сасуулхада, энэ хабар 6 мянга шахуу толгойгоор үлүү олон түл абтаа.

ОРДЕНТО БРИГАДИР

Ивалга тосхоной наада захада, заһамал дардам харгын хоёр талаар хабтагай ехэ огород байдаг. Зунай сагта тэндэ ябаа һаатнай үгэрсэ, помидор, капуста, бусад овощ ургажа байха.

Жэлһээ жэлдэ огородой эдеэ элбэгээр ургуулдаг энэ эбтэй эмхитэй бригадые үнинэй коммунист Лубсан Будаевна Дымбрылова хүтэлдэг юм. Энэ хүн үнэн шударгы ажалаараа олоной дундаһаа шалгаржа, сууда гараба.

Нёдондо уларилай тааруу бэшэ байбашье һаань, бараг һайн ургаса абаа һэн. Жэшээнь, нэгэ гектарһаа 1000 гаран центнер үгэрсэ суглууһан байгаа. Дүрбэн гектар помидор таряад, гектарай 540 центнер ургаса абаха тү... байһан һаа, 1000 гаран це... ургуулһан юм. Тэрэшэлэн ... хооб, капустын талааршье тү... даабаряа холо үлүүлэн дү... һэн.

Һаяхан ССР Союзай Верх... Советэй Президиумэй Указа... ден болон медаляар шагнаг... республикын хүдөө ажахы... рүүшүүлэй дунда Лубсан Бу... нагай нэрэ алдар оролсобо. ... хадаа ажалай Улаан Тугай ... ноор шагнагдаа. Мүнөө Ива... ОПХ-гай нэгэдэхи отделени... родой бригадын бригадир.

УРАН ОЕДОЛШО

Һуудал байдалай талаар ... зониие хангадаг Сотниковой ... бинадай Ивалга тосхондохи ... лой мастерской олон янзын ... саһа оёжо гаргана. Эндэ ... хубсаһа оёдог мэргэжэлтэй ... фима Цыбиковна Бадмаева ... бэрхэ оёдолшон гэжэ суурха... Тэрэ хадаа табан жэлһээ ... саг соо хүдэлжэ байхадаа ... олон захата бүтээһэн байха.

Дүйтэй шадамар оёдол... зэргэдэ залуу басагад, бэреэд ... мэжэ ороно. Жэшээнь, Над... Банзаракцаева һаяшаг гадар ... саһа оёхо шалгалта бариһан ... гаа. Мүнөө тэрэнэй уран га... оёгдоһон хубсаһан улад ... дунда һайшаагдана.

Һургуулиин һүүлээр эндэ ... һэн комсомол басагад Люба ... маева, Галина Казанцева ... мүнөө мастер гэһэн нэрэ зэр... болоод, оёдолой хэрэг шуда... урматай, зоригтойгоор ажалла...

Тиихэдэ Нина Баранова үһэ... һадаг мастерай шалгалта ... холуур байдаг отара, гүү... малшадта ошодог болоо. Эн... эбтэй, эмхитэй коллектив пар... XXIV съездын угтамжада эрш... шангаар ажаллажа, нэгэ... кварталай түсэбые мартын 2... дүүргээ һэн.

В. ГАЛДАНОВ.

«ТРУД» БУЛГЭМЭЙХИДЭЙ УРИЛДААН

«Труд» бүлгэмэй областной Советэй түрүү һуури эзэлхын түлөө хүнгэн атлетикээр үнгэргэгдэһэн мүрысөөн дүүрэбэ. Республикын промышленна предприятинуудай спортсменүүдэй дундаһаа эрхимүүдээ тодорууһхын түлөө үнгэргэгдэһэн энэ мүрысөөндэ 200 гаран физкультурник хабаадалсаба. Эдэнэр хоорондоо хоёр бүлэг боложо хубаараад, мүрысөөн байгаа. Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр 100 метрэй зайда үнгэргэгдэһэн урилдаанда эхэнэрнүүд сооһоо Улаан-Үдын нооһо сэбэрлэдэг фабрикын түлөөлэгшэ Зайцева булталниие ахижа гараа. Эрэшүүлэй дунда энэ зайда болоһон урилдаанда Хүртэйн леспромхозһоо ерэһэн Леонид Валиев бултанһаа хурдан байжа, командадаа шухала очко асарһан байна.

800, 1500 метрэй зайда эхэнэр эрэшүүлэй хоорондо үнгэргэгдэһэн урилдаанда лесотехникумэй һурагша Надя Протасова, барилга-хабсаралгын наймадахи управлениин Виктор Осипов гэгшэд эрхим байба.

Спортын табан зүйлөөр үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ лесотехникумэй нүгөөдэ һурагша Горькова эрхимлэһэн байна.

Нэгэдэхи бүлэгтэ оруулагдаһан командануудай дүн гаргахада, Улаан-Үдын лесотехникумэй спортсменүүд 328 очкотой боложо, түрүү һуури эзэлээ. Хоёрдохи, гурбадахи һууринуудые Галуута-Нуурай, Хүртэйн леспромхозой команданууд эзэлбэ.

Хоёрдохи бүлэг сооһоо Улаан-Үдын гэр баридаг комбинадай команда эрхимлэһэн байна.

Хэдэн үдэрэй туршада үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ хабаадалсагшадай 32 хүн спортын разрядтай болоо. Мүрысөөндэ эрхимлэһэн спортсменүүдһээ «Труд» бүлгэмэй суглуулагдамал команда бүридхэгдэбэ. Эдэнэр республикын түрүү һуури эзэлхэ урилдаанда хабаадаха юм. Тэрэ мүрысөөн майн 17—19-нэй үдэрнүүдтэ үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Л. ВОРОНЦОВ,
мүрысөөнэй главна судья.

МИНСК. «Рудобельская республика» гэһэн уран һайханай фильм «Беларусьфильм» киностуди табижа байна. Тэрэнэй режиссер энэ фильмдэ совет засагай түрүүшын үедэхи ажабайдал харуулна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: фильмын нэгэ кадрһаа. БССР-эй габьяата артист Павел Кормунин (зүүн талаһаа), РСФСР-эй габьяата артист Леонид Кмит гэгшэд рольнуудые наадажа байна.

ТАСС-ай фотохронико.

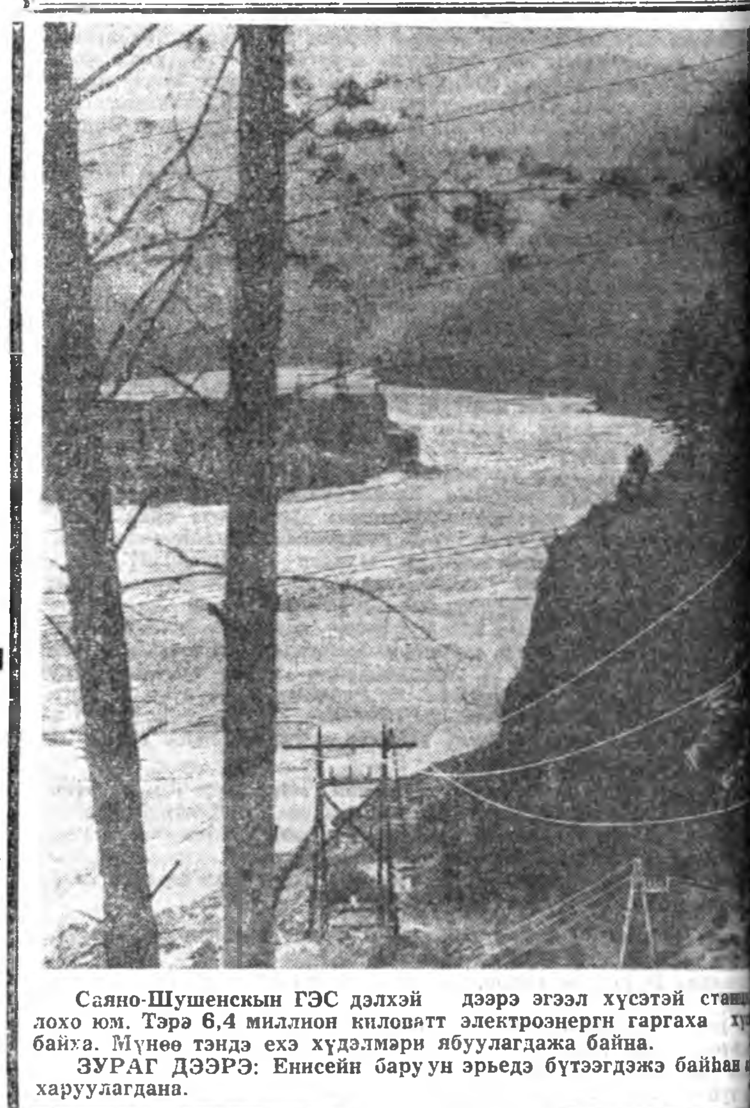

Саяно-Шушенскын ГЭС дэлхэй дээрэ эгээл хүсэтэй стан... лохо юм. Тэрэ 6,4 миллион киловатт электроэнерги гаргаха ... байха. Мүнөө тэндэ ехэ хүдэлмэри ябуулагдажа байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Енисейн баруун эрьедэ бүтээгдэжэ байһан ... харуулагдана.

ХИЛЫН ЦААНАҺАА — РАДИО ТЕЛЕФОН ТЕЛЕГРАФ

МОНГОЛ ОРОНОЙ ХАБАРАЙ ТАРИЛГА

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Урда урдынхида орбол хабар оройтожо ерэһэншье һаань, Монголой элдин таладахи полевой хүдэлмэри халуун хаһадаа ябана. Ороной таряашад поли дээрээ габшагайгаар ажаллан, абаһан уялгануудаа дүүргэхын түлөө үсэд шангаар тэмсэн, МНРП-гэй 26-дахи съездые угтажа байна. Бурунтуруунай, Энгэтэ толгойн, Эгүүрэй болон республикын бусад хэдэ хэдэн ангай ажахы орооһото ургамалнуудайнгаа тарилгые дүүргэнхэй. Оройдоо хэдэхэн үдэрэй турша соо үнгэргэгдэһэн хабарай тарилгын шанарые мэргэжэлтэд һайнаар сэгнэһэн байна. Хүдөө ажахын техникэ ашагтай һайнаар хүдэлгэһэнэй ашаар тарилгын кампани хурдан түргэнөөр үнгэргэгдэнэ.

Мүнөө жэл хахад миллион гаран гектарта ороoһото ургамалнууд, хүдөө ажахын бусадшье ургамалнууд таригдаха гээд МОНЦАМЭ агентство мэдээсэнэ.

Вьетнамда дайн сэрэгэй боложо байхада, США-гай арад зон дурагүйдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Вашингтондо хэдэн зуун американецуудай хабаадалгатай демонстраци болоо. Тэдэнэр Вьетнамда дайн сэрэг бү үүдхэгты! гэһэн эрилтэ табиһан байна.

АПН-эй фото.

Уялганууд амжалтатайгаар дүүргэгдэнэ

ПРАГА. (ТАСС). КПЧ-гэй 50 жэлэй ойн хүндэлэлдэ абтаһан дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудаа Чехословакиин предприятинууд горитойгоор үлүүлэн дүүргэнэ.

Жэлэйнгээ түсэбһөө гадуур миллион тонноһоо үлүү шулуун нүүрһэ малтаха уялга Остравско-Карвинска шулуун нүүрһэнэй уурхайн горнягууд абаһан байгаа. Энэ оной түрүүшын дүрбэн һарын даалгабари тэдэнэр 622 мянган тонноор үлүүлэн дүүргэбэ.

Республика соогоо эгээн томо К. Готвальдын нэрэмжэтэ Витковицкын металлургическа комбинат продукци гаргаха түсэбөө 140 миллион кроноор үлүүлэн дүүргэбэ. Энэ комбинадтахи ажалай бүтээсэ 1970 онтой сасуулбал энэ оной түрүүшын һарануудта 9,9 процентээр дээшээ гараба.

Дайн сэрэгые буруушаана

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Зүүн Урда Азида США-гай ябуулжа байгаа ээрхэг түримхэй дайн сэрэгые болюулхын түлөө эдэбхитэй тэмсэлдэ Америкын бүрил олон конгрессменүүд, ниитын ба политическэ ажал ябуулагшад хабаадалсадаг боложо байнхай.

Түлөөлэгшэдэй палатын юһэн гэшүүд орон соогуураа мүнөө үедэ аяншалан,олониитэтэй, студентнүүдтэй профсоюзуудай гэшүүдтэй уулзажа, дайн сэрэгтэ эсэргүү хүдэлөөндэ улам эдэбхитэйгээр хабаадахыень тэдэниие уряална. Индохитадта США-гай хэжэ байгаа дайн сэрэг буруушааһан ниитэ зоной жагсаалда бүри олоороо хабаадажа, полициин хэрзэгы шэрүүн хэмжээнүүдтэ харюусахыень Питтсбургда үгэ хэлэхэдээ конгрессменүүд зониие уряалһан байна.

«Дайн сэрэг болюулхын түлөө тэмсэлдэ оронойнгоо олониитые өлсүүлхын тулада энэ аяншалгада ябанабди»,— гээд конгрессмен У. Райан мэдүүлбэ.

«Дайн сэрэг болюулха хэрэгтэй гэжэ түлөөлэгшэдэй палатын 120 гаран гэшүүд мэдүүлээд, Индохитадай хэрэгтэ Америкын хамааралсалгые болюулха гэһэн хуулиин проектые дэмжэхэбди», — гээд конгрессмен П. Макклоски тэмдэглэбэ.

Америкын арад зоной хүсэл зоригые ойлгохыень, энэ дай болюулхыень танай городой хүн зоной ооһэдынгоо түлөөлэгшэдһөө эрихыень хүсэнэбди»,— гээд конгрессмен Дж. Скьюэр мэдүүлбэ.

ВАШИНГТОН. (ТАСС). Американ правительствын Индохитадта хэжэ байгаа бүтэмжэгүй дайн сэрэгтэ урмаа хухарһан ябадал засагаа гартаа барижа байгаа патриодоорошье олошорно. Зүүн Урда Азидахи дайе болюулхын түлөө ябуулга хэдэг, түлөөлэгшэдэй палатын гэшүүн. П. Макклоски 1972 ондо президентые һунгаха кампаниин эхин һунгалтада бэлэдхэл үнгэргэхэ штаб-квартира Вашингтондо нээбэ.

Ганса Макклоски правительствын политикые буруушаана бэшэ. Элүүрые сахилгын, гэгээрэлэй ба социальна тэдхэмжын министр урдань байһан Дж. Гарднер «Хамтын хэрэг» гэһэн дайн сэрэгтэ эсэргүү ниитын эмхиие мүнөө үедэ хүтэлдэг юм. Тэрэнэй тооложо үзэһэнэй ёһоор, түлөөлэгшэдэй палатын 20 гэшүүд-республиканецууд правительствын хараа шэглэлые буруушаан, 1971 оной декабриин 31 болотор американ сэрэгүүдые Урда Вьетнамһаа гаргуулха гэһэн ябуулга хэнэ.

Сүүд дахин хойшолуулагдаа

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Америкын коммунистка Анджела Дэвисэй «хэрэгые» хаража үзэлгэ дахин хойшолуулагдаба. Дэвистэй хамта гэмнэгдэгшэ Ратчел Маджи гэгшын эрилтээр Калифорни штадай Сан-Рафел городто болохо сүүдэй судья Линдсей гэгшэ Дэвисэй хэрэгые даб дээрэ хаража үзэлгэһөө холодуулагдаһан байгаа. Үндэһэ яһанай илгаа баримталдаг энэ судьяе хэрэгһээ холодуулха эрилтэ мүн Анджела Дэвисшье табиһан байгаа.

«Анджела Дэвисые зэмэтэй болгохоор асуултаа үгөө һаашни сүлөөдэ табихабди» гэжэ Р. Маджые засагаархид найдуулһан байна.

Тиимэ муухай үгэсэлгэдэ хамһалсахаяа арсанаб. Тиигээд Анджела Дэвис тушаа худал хуурмаг юумэ хэлэхыемни хэншье намайе баадхахагүй», — гэжэ Маджи мэдүүлбэ.

Американ арадай алдарта басаган—Дэвисые сүлөөлхын түлөө хүдэлөөн Америкэдэ эдэ үдэрнүүдтэ үргэдэжэ байха юм. «Анджела Дэвисые, политическэ шалтагаанаар хаалтада һуугша бүхы хүнүүдые сүлөөлхэ» гэһэн уряа доро американ городуудай үйлсэ гудамжануудта хэдэн мянган жагсаалшад гараба.

Бомбодолгоёо улам шангадхаба

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Американ авиаци Лаосой газар дайдые улам шангаар бомбодожо эхилбэ. Мэдээсэлэй агентствэнүүдэй дамжуулһанай ёһоор, Сайгондохи американ сэрэгэй командовани Лаосой зүүн районуудые бомбодохыень дайшалхы олон самолёдоо һая ябуулба. «Б-52» гэжэ стратегическэ хүндэ бомбардировщигуудай соединенинүүд Таиландадахи баазануудһаа, Тонкинай тохойдо байдаг хоёр авианосец дээрэһээ ниидэдэг тактическа бомбардировщигуудтай хамта Лаосой зүүн талые бомбодожо байна.

Неонацистнуудай кампани

БОНН. (ТАСС). Неонацистнуудай шууяан Баруун Германида үргэлжэлһөөр. Сэрэгэй гол гэмтэдэй нэгэн болгошо Рудольф Гесс гэгшые сүлөөлхын түлөө шууяата кампани Хойто Рейн-Вестфаль гэжэ нютагта, мүн Гамбургда һүүлэй үедэ эхилһэн «эсэргүүсэлгын хэмжээ ябуулга» гэжэ неонацист түхэлэй эмхи ФРГ-гэй урда районуудта улам эдэбхитэй боложо байнхай.

Баварийн ниислэл — Мюнхен хотын үйлсэнүүдтэ «Рудольф Гессэй гудамжа» гэхэ мэтын үгэнүүдые бэшэжэ нияһан, мүн Гессые үмөөрһэн листовконуудые тэдэнэр тарааһан байба.

Трауништейн, Дахау, Розенхейм гэжэ Бавариин городуудһаа, мүн бэшэ тээһээшье неонацистнуудай хорото тухиралга тухай мэдээсэлнүүд ороно. Энэ кампаниин уг зорилго тухай бэшэхэдээ, «баруунай тала баригша хархисууд Гессые аргагүй ехээр тулижа байһан хүн шэнгеэр харуулхаяа оролдоно» гэжэ «Нойе Рейн-цайтунг» газетэ тэмдэглэнэ.

ЭНХИР КРАН

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА.

МОСКВА ХАРУУЛНА: 15.00 орон доторхи һонин. **15.05** — «Арһан бүмбэгын шанда хүртэхын түлөө» гэһэн һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. **15.30** — Грузиин Коммунис партиин, Грузиин ССР-эй 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан дамжуулга.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 17.45 — «Угрюм-река» гэһэн уран һайханай телевизионно фильм. (3-дахи серинь).

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА.

МОСКВА ХАРУУЛНА: 17.45 — «Обратной дороги нет» гэһэн уран һайханай телевизионно фильм (3-дахи серинь). **18.55** — концерт.

УЛААН-ҮДЭ ХАРУУЛНА: 20.00 — «Бидэнэр ба манай үе саг» гэһэн дамжуулга. **20.40** — киноочерк. **21.00** — Буряадай радио болон телевидениин арадай инструментнүүдэй оркестрэй концерт. **21.30** — «Манай айлшад» гэһэн дамжуулга. **22.00** — «КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые — ажабайдалдаа» гэһэн дамжуулга. **22.20** — телепанорама. **22.40** — телереклама. **22.45** — «Если есть паруса» гэһэн уран һайханай фильм.

ПРАВДА БУРЯТИ...

Нэгэдэхи хуудаһанда: Бу... хэйн эб найрамдалай Совед... самблейдэ хабаадагшадта. Ре... ликын полинууд дээрэһээ. һу... тын урда тээхи окружной з... нүүдһээ мэдээсэлнүүд. СС... Верховно Соведэй Презид... Указ.

Хоёрдохи хуудаһанда: ВЛ... эй обкомой Пленумһээ. «Ш... рой тангариг» гэһэн А. Су... ной очерк. БурАССР-эй Вер... Соведэй Президиумэй Ука... Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда: АП... материал. СССР-эй Верховн... ведэй Президиумэй Указ. ... саанаһаа мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Үс... дэр, мүнөөдэр, үглөөдэр» гэһэ... шаг доро тобшо һонинууд. ... Соносхолнууд.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

Манай адрес, телефонууд

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—54-5... приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редактора—62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—66-76, отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—64-3... 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленности и строительства—61-35, советского строительства и быта—69-58, культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, информации—34-05, общественная приёмная—56-62, машин... бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Н-02420. Заказ № 953.